

Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ XVII

ЧЕРВЕНЬ — 1967 — JUNE

Ч. 147

МОЛОДА УКРАЇНА

Видав Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: М. Французенко

Редагує Колегія в складі:

Я. Білінський, О. Валер, О.
Коновал, М. Лебединський, Л.
Ліщина, Л. Павлюк, П. Родак,
О. Сандул.

Голов. редактор: М. ГАВРИШ

Адміністратор: В. ПАВЛЮК.

Статті, підписані прізвиськом
або ініціалами автора, не зав-
жди відповідають поглядам
редакції.

Умови передплати:

12 чисел (один рік) \$4.00

24 числа (два роки) \$7.50

Ціна окремого числа 40 центів

MOLODA UKRAINA

(Young Ukraine).

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Com-
mittee of the Ukrainian Democ-
ratic Youth Association.

(In USA — Association of Ameri-
can Youth of Ukrainian Descent)

President: M. FRANCUZENKO

Все листування і передплату

MOLODA UKRAINA,

шліть на адресу:

Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada"
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.), Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky,
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine, — France
K-to: Paris CC 11.087.11

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна Управа ОДУМ-у та Головна Виховна Рада Юного ОДУ-
М-у в Канаді влаштовують виховно-відпочинковий табір для юнаків
і юначок Юного ОДУМ-у. Табір триватиме від 13-го до 27-го серпня,
1967 р. в оселі УНО на озері Сімко. — До табору приймається дітей
віком від 8 до 18 років.

Оплата: \$19.00 на тиждень за одну дитину з родини; \$34.00 на
тиждень за двох дітей з родини; \$45.00 на тиждень за трьох дітей з
родини.

Заяви з оплатою за табір надсилати:

ODUM CAMP — c/o W. RUDENKO
248 Hallam St. — Toronto 4, Ont.

За інформаціями зголошуйтеся до:

O. KHARCHENKO
20 Slidell Cr. — Don Mills, Ontario — Tel.: 444-3042

Повідомляємо українське громадянство про те, що

5 і 6 СЕРПНЯ, 1967 року в

50-РІЧНИЦЮ

УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

відбудеться

З У С Т Р І Ч

ОДУМ-у, СУЖЕРО І ДОБРУС-у

зустріч буде влаштована на оселі "КИЇВ" біля Торонто.
Промовлятиме проф. М. Степаненко — віце-президент УНР
В концерті візьмуть участь кращі мистецькі сили ОДУМ-у.
Конферансьє концерту — М. Понеділок.

Комітет Зустрічі

З ЗАПЛЯНОВАНОЇ ПРАЦІ ОДУМ-у КАНАДИ В 1967 р.

29 ЛИПНЯ, СУБОТА — Участь у Дні Української Молоді на
"Експо '67".

31 ЛИПНЯ, ПОНЕДІЛОК — Участь у виступі Української Молоді в
Оттаві.

5 і 6 СЕРПНЯ, СУБОТА І НЕДІЛЯ — Зустріч ОДУМ-у, СУЖЕРО, ДОБ-
РУС на фермі "Київ" біля Торонто.

14 ЖОВТНЯ, СУБОТА — Хор "Молода Україна" виступає в канад-
ським павільйоні на "Експо '67".

На обкладинці: З'єднані одумівські хори з Торонто і Монтреалю на
весняному концерті в Торонто. Диригує Іван Козачок.

В. ЧАПЛЕНКО

АРХІМЕДА ВБИТО . . .

ДРАМАТИЧНИЙ ОБРАЗОК

І Архімед, і Галілей...

Т. Шевченко

Noli turbare circulos meos.

Archimedes

У м. Сіракузах на Сіцилії 212 року до нашої ери. Уже три роки римська облога, як гад-давун, стискає місто. І воно от-от задихнеться, захли-неться в крові оборонців. І їх, тих оборонців, стає дедалі менше. Та ще й спека... Спека висушує не тільки людські сили, а й життєдайну воду, що її люди потребують пити...

Соняшний вар аж шкварчить на кам'яних плитах у подвір'ї славетного геометра й фізика Архімеда. Подвір'я обведене високим муром, з масивною дерев'яною брамою, а та брама засунута важкою заворою. Але той мур холодку не дає тепер, опівдні. Холодку є трохи тільки за колонадою, що підтримує легке піддашшя дому...

Здалека чутно гуркіт і крики бою. Ув отій спеці над містом стоїть напружена тривога, як суцільне тло того гуркоту й криків. Якесь "в-ва! в-ва!" то наближається хвилиною, то віддаляється. "В-ва! В-ва!"... Але щораз ближче...

У холодку від піддашшя сидить Архімед, замислений сивобородий філософ, і креслить великим циркулем на білому, гладенько розрівняному піску геометричну фігуру. І, бачиться, нічого не чує, зосереджений.

З дому виходить РАБ, несміливо наближається до Архімеда.

РАБ

Мій пане...

Архімед, зосереджений над своїм завданням, не чує.

РАБ

Пане, смію нагадати, що вже давно обідати пора.

Печеня геть прочахла...

Архімед скидає поглядом на Раба, звидований. ніби вперше його бачить, але потім знов заглиблюється в своє креслення. Міркує вголос:

АРХІМЕД

От якби

оцю фігуру та вписати в коло,

то теорема ця була б готова...

Усе було б гаразд... Якби... якби...

Та, бач, не те виходить. От морока!

РАБ (переступаючи ніяково з ноги на ногу)

Обід, кажу, прочахне... Та й римляни

У місто вдерлися, сюди надходять...

Он чуєте?

Чутно несамовитий, розпачливий жіночий крик:

"Рятуйте! Гвалт!"

АРХІМЕД (підводить голову):

А що там?

(гнівно): А ти чого стовбичиш тут, настиро?

Геть відціля!

Раб злякано зникає. Архімед говорить сам до себе:

Що значить тіло, що обіду хоче, супроти того, що ось-ось я маю відкрити? А римляни... Я тим і мушу скінчити зараз, що вони надходять, ті варвари. Бо як я загину, то й істина, що вже звелась на очі мені ось тут (показує циркулем на кресленні), загине.

Люди, ті,

що убивають, але й ЗНАТИ ХОЧУТЬ, не визнають, може, вже цього ніколи.

А без знаття людина — то звірина.

Звірина їсть, кохається і родить собі подібних і лиш так існує на протязі віків, тисячеліть, мільйонів...

"Існують" так і дерево та камінь — без тям, без краси мистецтва, думки.

А сенс людини в пізнаванні правди, у розкритті глибин світобудови.

У цьому божеськість її і велич.

Сократ і Епікур дали нам приклад, як духу велич з тілом поєднати.

Вмируще тіло гине неминуче — чи то з природи, в ліжку, від хвороби, чи то в бою, чи й так десь випадково.

Але того, що створить людський геній, збагнувши нетрі таємниць природи, не вб'є ніщо, — безсмертя наше в цьому.

А що за щастя та солодка мить, коли людина, правду зрозумівши,

гукне з тріумфом: "Еврика!" Як я гукнув, речей вагу відкривши...

Аж сміх бере, що я тоді побіг з купальні, навіть одягу не взявши,

та "еврика!" все "еврика!" гукав...

Як я... Чи, може, це доганна річ — звеличувать себе? Гординя, може?

О ні, ні! Той, хто істину спізнав, пошани гідний і... самопошани.

Для нього заохота це і світло, що осяває його творчий шлях

крізь дикого невігластва терни і поклоніння ідолам фальшивим.

Зневіра в силах для творця убивча. Тож хоч би й я. Уже сімдесят п'ятий

верстаю рік, і мій кінець надходить, та я свідомий... величі своєї.

Бо хто, спитають, людству пояснив, чому не тоне корабель важезний?

Хто винайшов, як воду помпувати? Хто боронив це місто від римлян,

вогнем від сонця фльоту їх спаливши? Хто з'ясував, що куля — дві третини

циліндра? І я б землю зміг цю із місця зрушити, якби знайшов

опору... А тепер ось хочу...

РАБ (вбігає й падає перед Архімедом навколішки)

Пане!

Мене скарайте, та тікайте звідси!...

Вже римляни у браму гатять... Проби!

(Справді, з вулиці добиваються, чути, як тріщить брама, виважувана з завісів).

АРХІМЕД (прислухається і ніби не чує)

Вже гатять, кажеш? Може, й так... Але чи пан, приречений на смерть, скарати раба здолає? Сам ховайся, як зможеш.

Раб зникає, а філософ, кидається хапливо дали креслити. Каже вголос:

Не розуміє, темний, що я креслю оце надгробок своєму безсмертю, що здобування істини, знання людині справжній за життя дорожче...

Брама, виважена з рипом, падає, і на повітря вдирається гурт римських воєнкв. Один кидається на Архімеда, наступає ногою на кресленник. АРХІМЕД (скрикує):

Безумче, креслення мого не руш!

Воєк пробиває мечем йому груди, а як висмикає той меч, філософ падає ницьма, заливши креслення і пісок кров'ю. Воєк переступає через труп і біжить у двері дому. Інші воєнки — за ним...

Михайло ЧХАН

П Р А В И Ц Я

"Після смерти кошового Івана Сірка запорожці довго возили в походах його праву руку, як запоруку звятяги".

З легенди

Шістдесят перемог

засріблились у вусах, як тирса,

Проорали літа на лиці

шістдесят борозенок,

У правицю затиснута сила —

страшна, богатирська —

Нечаїв, Кривоносів, Голот,

Богунів, Морозенків.

Шістдесят перемог

(чи, як мовлять учені, "вікторій") —

Шістдесят чорноморських

збайдачених волею штормів:

Тільки дибляться роки,

мов коні татарські, скажені,

Тільки спогади палять,

немов самопали в кошев'ї.

Міг спинити рукою

турецьку згадочену кулю,

Міг султану зсувати

козачу закурену дулю,

Міг орду зупинити

червоним, як блискавка, свистом,

Гахнув чорта з пістоля —

аж мликнув ногами нечистий!

Що було й королям, і царям

не під силу,

Міг отаман і те,

бо недарма ж

султана трусило!

Міг і лаврів придбати в Синопі

якийсь оберемок —

Міг на світі усе

невразимий, мов час,

характерник.

Тільки, хто Дніпро з шляху зверне?

Хто вгада, коли впадуть дуби?

Звісили, мов запорожці, верби

До води заплакані чуби.

На пісок розкришується камінь,

Висиха під осінь Базавлук...

Ой, помер, помер Іван — отаман —

Молодик зламався, ніби лук.

Що віддати? Голову чи волю

Щоб цей день, мов привид, миттю зник?

Тугою терпкою, січовою,

Як росою, впився Чортмлик.

Ні заплакати, ані скривитися,

Не впаде з очей роса гірка...

Де ж вона — незборена

правиця —

Лицаря вкраїнського Сірка?!

Ой, гикнулось не раз кошовому

в могилі легенько!

Ой, наснилось йому ж

(отаке лиш герою присниться!)

Що гуляє по світу,

мов стяг,

мов нещадна легенда,

Отаманова сила —

його відчайдушна

правиця.

Ой, гуляє вона —

не зверта ні одній перепоні!

І довіку не буде

турецький "півмісяць" уповні,

І ніколи короні не стати

"Од можа до можа",

І ніхто подолати козацького духу

не зможе.

Дух Сірка проліта

над кахівським розгойданим плесом,

Над зрачеченим віком,

над свистом шляхів гостролезих,

Доручає, мов шаблю,

і совість, і долю долоням,

Щоб не снилися степи

і новітнім усім людоловам.

ЛЕОНІД ГЛІБІВ

(ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Відомий український письменник Леонід Глібів був сучасником Т. Шевченка, М. Вовчка, П. Мирного, І. Франка та інших українських письменників XIX століття.

Народився він в селі Веселий Поділ, колишнього Хорольського повіту на Полтавщині, 4 березня 1827 року.

В історію української літератури Л. І. Глібов увійшов передовсім як талановитий байкар,

Коли ми оглянемося на шляхи розвитку української байки, то побачимо, що її коріння сягає в глибоку давнину і бере свій початок в усній народній творчості. Байку нерідко можна надібати ще в найдавніших пам'ятках слов'янського письменства. Ті чи ті різновиди байки використовувалися в давній українській, зокрема полемічній літературі. Помітну роль в утвердженні цього жанру відіграв великий український філософ і поет Г. С. Сковорода.

Згодом у байках П. Гулака-Артемівського, Л. Боровиковського, В. Забіли, П. Білецького-Носенка та особливо Є. Гребінки зазвучали соціальні мотиви.

Розквіт цього літературного жанру наприкінці XVIII — початку XIX століть був обумовлений посиленням боротьби українського народу за своє соціальне та національне визволення, пробудженням національної самосвідомості народу. Адже той протест, ті критичні міркування, викриття державного ладу, які не могли бути висловлені прямо й безпосередньо, можна було замаскувати в алегоричних образах байки.

Заслуга Леоніда Івановича Глібова полягає насамперед у тому, що він вивів байку за межі класичного сюжету та абстрактного моралізаторства, безвідносного до життя певного народу, до конкретних історичних умов. Його твори реалістичні, вони, мов дзеркало, відображають риси суспільного життя того часу. В цьому дзеркалі бачили себе власть імущі у всій відворотності.

Професор словесности Ніжинського ліцею вищих наук М. А. Тулов відзначав: "Байки Л. І. Глібова в зображенні побутового життя українців — цілком самостійний і досить цінний труд, що являє собою внесок в літературу".

Недаремно ж після виходу валуєвського циркуляра про заборону українського друкованого слова попечитель Київського навчального округу Ширинський-Шихматов наказав знищити близько півтисячі книг байок Глібова "як шкідливе видання, яке не повинне мати місця в народньому училищі".

А пізніше, 1889 року, байки Л. Глібова знову ж таки заборонила друкувати цензура. В забороні вказувалось, що "в деяких випадках події, про які йдеться, автор пристосовує до особливостей малоросійського життя".

Що-що, а ці "особливості" великий байкар знав дуже добре. Ще з дитячих літ, коли жив у селі Горби Кременчуцького повіту, в маєтку магнатів Родзянків, де батько служив управителем, бачив майбутній поет, як знущався над кріпаками свавільний поміщик. Це ж про Родзянка саме цього племені Т. Г. Шевченко писав як про "прегидкого старигана", "сального віршопльота", реакціонера, розпусника.

На кожному кроці, де б то не було, — в Чорному Острові на Поділлі, де вчителював Леонід Іванович Глібів, у Ніжині чи в Чернігові, де редагував газету "Черниговский листок", він став свідком утисків, гноблення, безправ'я трудового люду:

На світі вже давно ведеться,
Що нижчий перед вищим гнеться,
А більший меншого тусає та ще й б'є —
За тим, що сила є.

Глибоким співчуттям до "менших" гноблених сповнені ці слова з байки "Вовк та Ягня", і вони надають творові гострого соціального звучання. Автор натякає на звичай тогочасного суспільства — нижчий гнеться перед вищим, — і розшифровує, хто ж ті "вищі": їх краще не чіпати, бо, мабуть, вони із можновладних. Поет порівнює Вовка з комісаром (адміністративна посада тих часів на Україні), а в кінцівці байки називає його паном.

Саме ці мотиви й тенденції викликали цензурні заборони, через них поліція переслідувала Глібова мало не все життя.

Великий байкар невтомно трудився на ниві рідної культури. Втративши зір, хворий, він ні на хвилину не залишав творчої праці. Останню байку "Огонь і Гай" він продиктував за п'ять днів до смерті.

Львівський дитячий журнал "Дзвінок" постійно містив загадки і відгадки, акростиhi Глібова. Багато з них стали хрестоматійні. Чарівні, поетичні рядки і нині відкривають дітям красу рідної природи, вчать любити рідну землю, мову.

Слава Л. Глібова, як дитячого письменника, вийшла за межі України ще за життя поета. Це стверджували захоплені відгуки читачів інших слов'янських країн, — зазначають літературознавці.

Так само ще за життя поета широко пішла між люди пісня "Журба", музику якої написав М. В. Лисенко. І досі стоїть недалеко Седнева ота "гора високая, попід горою гай". І схилені верби немовби й досі шелестять про нерозражену журбу поета, життя якого минало в змаганні за кращу долю народу і нещедре було на радість.

Помер Л. Глібів 10 листопада 1893 року, на 66 році життя, від астми і хвороби серця. Похо-

вано його в Чернігові, де він прожив більшу половину свого життя.

На похороні Л. Глібова з теплим прощальним словом виступив відомий український поет В. Самійленко:

*І от замовк твій глас, погас огонь ясний,
Що в темноті світив околі...
Але не вмере поет у пам'яті людській.
Згадаєм ми тебе в недоленці лихій
І в кращий час нової долі!*

Твори його були випробувані довгим часом — мало не півтора століття. І досі вони є окрасою нашої літератури. І житимуть так довго, як і народ, якому вони належать.

*****

*****

І. ГЛІБІВ

ЖУРБА

*Стоїть гора високая,
Попід горою гай,
Зелений гай, густесенький,
Неначе справді рай.*

*Під гаєм в'ється річенька...
Як скло, вона блищить;
Долиною зеленою
Кудись вона біжить.*

*Край берега у затишку,
Прив'язані човни;
А три верби схилилися,
Мов журяться вони.*

*Що прийде любе літечко,
Повіють холода,
Осиплеться їх листячко,
І понесе вода.*

*Журюся й я над річкою...
Біжить вона, шумить,
А в мене бідне серденько
І мліє і болить.*

*Ой, річенько, голубонько!
Як хвилечки твої —
Пробігли дні щасливі
І радощі мої...*

*До тебе, любя річечко,
Ще вернеться весна;
А молодість не вернеться,
Не вернеться вона!..*

*Стоїть гора високая,
Зелений гай шумить;
Пташки співають голосно,
І річечка блищить.*

*Як хороше, як весело,
На білім світі жить!..
Чого ж у мене серденько
І мліє, і болить?*

*Болить воно та журиться,
Що вернеться весна,
А молодість... не вернеться,
Не вернеться вона!..*

МАЛЬОВАНИЙ СТОВП

*Обридла днів суєта людська,
Спустився він спочити в темноті,
І нічка тихая, мов чарівниця тая,
Прибралася у зорі золоті.*

*Широкий шлях замовк; ні пішки, ні на возі
Ніхто його не турбував;
Заснули верби на облозі,
І вітер задрімав.*

*Що ж то таке між вербами біліє?
То Стовп мальований стоїть,
Стоїть і журиться, і серце кам'яніє,
І сумно він у степ глядить.*

*Чи світ не той, чи доля відцуралась?
Все глухо там, нічого не чутно.
Десь над болітцем чайка обізвалась,
Як обзивалася колись давно...*

*Згадалася йому щаслива година,
Як був він деревом, шумів і зеленів,
І усміхалася червона калина
І степ широкий серце веселив...*

*І причувається — десь пісня за горою
Лунає: "Ой гук, мамо, гук!.."*
*І сльози капують холодною росою...
Кругом його гуде безсонний жук.*

*На сей раз вибачайте люди!
Се баєчка не вам;
Нехай вона на спомин буде
Мальованим Стовпам.*

**ОДУМ — ЦЕ ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКА ВИХОВУЄ
УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ НА ДЕМОКРАТИЧНИХ
ЗАСАДАХ !**

БЕРКУТОВЕ ГНІЗДО

З якого боку ви б не під'їздили до Мукачєво-го, всюди побачите старожитній замок. Овіяна легендами і ратною славою, споруда гордо коронує сопку посеред рівнини.

Мукачівський замок заслуговує особливої уваги, насамперед, як військово-архітектурний пам'ятник середньовіччя. Він дивує не лише неприступністю, але й архітектурною викінченістю, вмiлим поєднанням елементів, що прикрашають і зміцнюють споруду. Тут мета і форма злилися в єдине ціле. Не дивно, отже, що спеціалісти вважають Мукачівський замок одним з найкращих пам'ятників на Україні.

Споруджений він для охорони і контролю торговельних та військово-стратегічних шляхів, які тут схрещувалися. Один із цих стародавніх шляхів проходив через Верецький перевал (який називався "Великими Руськими воротами") і, спускаючись долиною річки Латориці, біля Мукачєво-го виходив у Середньо-Дунайську улоговину.

Це, власне, той славетний історичний шлях, по якому століттями відбувалось переселення народів. Тут проходили гуни, готи, обри та багато інших народів і племен, які безслідно загубилися в туманах давнини.

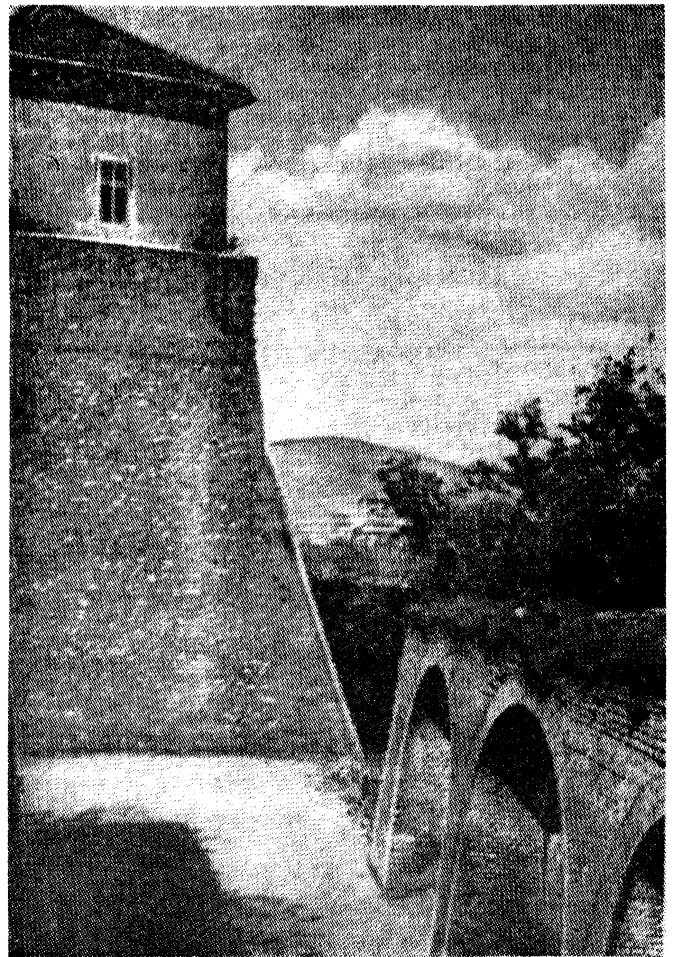
903 року, форсуючи Карпати біля Мукачєво-го, тоді підвладного ужгородському князеві Лаборцю, в Дунайській басейн увійшли угри — предки нинішніх угорців.

Точних даних про початкове виникнення Мукачівського замку в істориків немає. Народний переказ приписує цю споруду руському князеві Федору Коріятовичу. Цікава доля цього князя-вигнанця. Коріятович правив спочатку на Поділлі. Згодом його володіння були захоплені литовським великим князем Вітовтом. Федір знайшов притулок на Закарпатті, де угорський король Сігізмунд, який був у союзі з Коріятовичем, подарував йому Мукачєве з навколишніми маєтностями.

Коріятович зробив Мукачівський замок своєю резиденцією Під житловою вежею, яка знаходилась на вершині замкової гори ("стара башня"), він звелів вирубати в скелі колодязь глибиною до 35 метрів. Очевидно, це найглибша такого роду криниця на Україні. Село Великі Лучки мало щороку виплітати для замкової криниці канат завдовжки в 50 сажнів.

Стару вежу Коріятович обгородив фортечною стіною з чотирма круглими вежами на кутах. Три з них збереглися до наших днів.

Після смерті Ф. Коріятовича (1414 р.) Мукачівський замок мав багатьох господарів. У наступні століття вся замкова гора поступово забудовувалась. У народі, між іншим, оповідають, що гора — штучна, нібито насипана руками невільників, які, працюючи тут, переживали нелюдські муки. А звідси, мовляв, і назва міста — Мукачів. Цю легенду заперечують виходи андезитових скель на схилі гори. Та все ж у переказі

Оборонний рів і правий бастион нижніх будівель Мукачівського замку.

правдиво відображена жорстока суть феодалізму.

На рівнині, довкола Замкової гори, було викопано рів, який наповнювався водою. Вздовж рову спорудили дубовий частокіл.

Спочатку до замку вела крута дорога з південного схилу гори. Згодом, на початку XVIII століття на північному боці побудували інший шлях, який існує й тепер.

На першій терасі знаходяться рештки вежі, вибудованої посеред сухого рову, через який вів перекидний міст.

Друга тераса на 10 метрів вища, ніж перша. Тут розкинувся так званий нижній замок. Підступи до воріт нижнього замку стерегли два могутні бастиони, товщина стін яких досягає 3,5 метра!

На третій терасі розташований середній замок, також оперезаний сухим ровом. Двір "середнього замку" квадратний, оточений дво- і триповерховими казармами. Тут знаходиться і невеликий, одноповерховий будинок, в якому мешкав капітан фортеці. У середньому замку збереглася й цистерна, куди збирали воду з підземного джерела.

Із середнього замку тунелем до верхньої споруди ведуть ступінчасті сходи. Сюди ж, на вер-

шину, й прокладений підземний хід, верхній вихід якого тепер замуrowаний.

Верхня тераса забудована підковоподібно триповерховими палатами. Двір відкритий лише на південь, в бік середнього замку. У верхніх покоях колись жили володарі фортеці. До цих хоромів з південного сходу прилягає замкова церква.

Кожна з терас, якщо ворог вдерся б навіть у фортецю, могла оборонятись самостійно. Головними оборонними засобами, крім природних, були фортечні стіни, рови і 9 бастионів, де стояла артилерія.

Протягом сторіч замок неодноразово був гніздом для повстанців, часто піддавався облозі. Брати його з ходу тодішніми бойовими засобами було майже неможливо. Лише в 1686 році "беркутове гніздо" після героїчної оборони, яка тривала два з половиною роки, було підкорене військами австрійського імператора. Союзником австрійців став голод.

Після капітуляції замок перебудували його нові володарі. Згідно з потребами тодішньої військової техніки зламали занадто високі вежі, які могли стати доброю ціллю для артилерії. Тоді ж зруйнували й так звану Стару вежу. На початку XVIII століття розкидали частокіл-"паланок" і на його місці біля підніжжя Замкової гори спорудили зовнішні укріплення у вигляді зореподібно розміщених бастионів, оточених ровами з водою.

Важливу роль відіграв замок під час антицарського повстання в 1703 році. Ним, як відомо, керував господар Мукачівського замку, Франц Раковцій II. Після початкових успіхів повстанців в 1704 році Раковцій був обраний князем Семигорода, а в 1707 — правителем Угорщини.

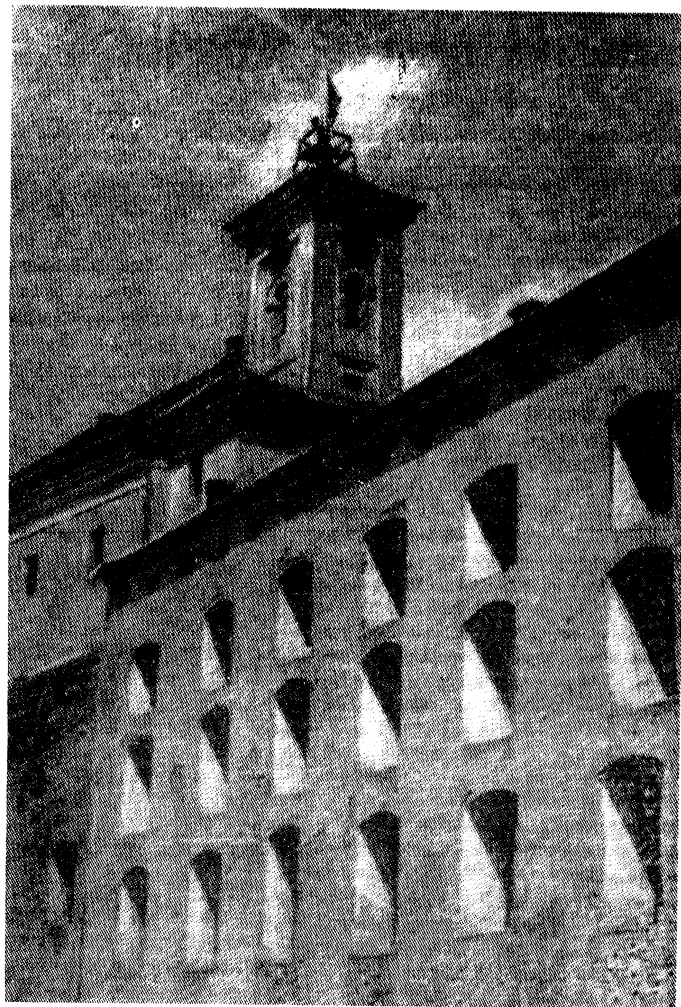
В 1711 році повстання було придушене Габсбургами. Князь Раковцій і його мати Олена Зринська померли у вигнанні в Туреччині. Мукачівський замок конфіскували і передали у відання військової казни.

В 1789 році древній замок русичів став... тюрмою для політичних в'язнів. Тут, зокрема, перебували національний герой Греції Олександр Іпсіланті, угорський літератор Ф. Козінцій та шість інших учасників антигабсбурзької змови 1792 року.

На початку XX століття замок спорожнів і почав руйнуватися.

Нині у "беркутовім гнізді" школа механізаторів і Мукачівський міський краєзнавчий музей.

П. СОВА

Верхні споруди фортеці

Олесь ДОРІЧЕНКО

БАТЬКОВІ

*Ти не вернувся з фронту, лише з фото
одвічним смутком дивишся на нас,
колючим дротом уп'ялась скорбота,
застиг у мрамур недосяжний час.*

*Пливуть літа, і гоять рани роки,
тебе нема, а яблуні цвітуть,
у тебе є онучки-синьооки,
що твоє фото "дідусем" зовуть.*

*О світе мій, дідусю русочубий,
сумна усмішка — лише двадцять п'ять...
О, чуєш ти, забутий наш і любий,
нам лиш судились пам'ять зберігати.*

*Я пережив тебе вже на два роки...
твоє життя... літа ж бо все пливуть...
У тебе є онучки-синьооки,
що твоє фото "дідусем" зовуть.
...тебе нема, а яблуні цвітуть...*

НОВЕ СТУДІЙНЕ ТОВАРИСТВО

Не вірте нікому й нічому й самі постійно досліджуйте. Ніколи не задовольняйтесь уже здобутим, здобуйте щораз дальші таємниці правди й не ставайте на місці. Наука це постійний сумнів”.

М. С. Грушевський

Студійне Товариство імени Михайла Сергійовича Грушевського, про яке так багато говорили й мріяли молоді українські демократи — стало дійсністю!

8-го квітня, в Нью-Йорку, в готелі "Нью-Йоркер", на 8-й Авеню, відбулися такі імпрези: Установча Конференція Студійного Товариства імени М. С. Грушевського — на якій затверджено статут та обрано управу; Перша Студійна Конференція Товариства і бенкет, на якому урочисто вшанувалося колишніх членів Української Центральної Ради, членів Трудового Конгресу України, членів Установчих Зборів та членів урядів Української Народньої Республіки, з нагоди 50-річчя відновлення Української Державности — Української Народньої Республіки.

Установчу Конференцію СТГ відкрив діючий голова Тимчасової Управи Товариства, доктор Юрій Криволап.

"Це Товариство, — сказав молодий учений-мікробіолог, — ми назвали іменем одного з найкращих синів українського народу. Це Товариство ми назвали іменем найбільшого українського вченого, найталановитішого організатора української науки, фундатора Української Академії Наук, довголітнього голови Наукового Товариства імени Т. Г. Шевченка. Це Товариство, ми назвали іменем першого голови українського вільного та соборного Парляменту — Української Центральної Ради, іменем Першого Президента Української Народньої Республіки, Михайла Сергієвича Грушевського.

З почуттям глибокої пошани, — вів далі доповідач, — та з повним усвідомленням обов'язків наложених на нас цим іменем, ми й вирішили ОБ'ЄДНАТИ гурт молодих українських науковців та студентів демократичного світогляду для дослідження української й світової демократичної думки й проблематики 20-го століття, та для плекання нових демократичних ідей для себе та інших.

Цей обов'язок залишив нам наш ПАТРОН ще в кінці 19-го століття. Звертаючись до студентів Львівського університету, він говорив: "Панта докіматзете! (Досліджуйте усе.) Невірте нікому й нічому й самі постійно досліджуйте..."

Пізніше, відповідаючи критикам Української Національної Революції, Михайло Сергійович Грушевський заявив: "Суспільство, що має віру в себе, мусить мати і відвагу глянути на неприкрашену правду свого минулого, щоб черпнути в ній не зневіру, а силу".

Далі, д-р Ю. Криволап сказав: маючи непо-

хитну віру в непереможність духа українського народу, ми постановили взяти, як одне із головних завдань нашого Товариства — досліджувати та пізнавати здобутки української національної революції, черпати з них не зневіру, а силу для боротьби за перемогу української демократичної думки, оформленої та кров'ю записаної творцями Української Народньої Республіки. Їхню будучність ми ісповідуем, бо в їхній непомилності ми переконані!"

Такими словами привітав присутніх від себе та від своїх колег, основоположників Студійного Товариства ім. М. С. Грушевського — доктор Юрій Криволап, член ЦК ОДУМ-у.

Після відкриття була обрана президія, яка й продовжувала працю конференції. У склад президії ввійшли: доктор Іван Фізер — професор і керівник славистичного відділу Рутгерського університету в Нью Брансвіку; мгр. Євген Федоренко — викладач і керівник славистичного відділу Рутгерського університету в Ньюарку та мгр. Зоя Грауер з Філадельфії. (До речі треба сказати, що Зоя Грауер не тільки одна з найактивніших одумівок в США, але й успішний студент. Недавно вона блискуче захистила звання магістра, що дало їй стипендію для здобуття докторської степені. І, думаю, що висловлю думку усіх нас, одумівців, якщо від щирого серця побажаємо їй з таким самим успіхом закінчити своє навчання і стати доктором у своїй професії та своїм знанням популяризувати працю новоствореного Товариства, членом якого вона є).

Керував Установчою конференцією мгр. Є. Федоренко. Він перелічив привітання, які надійшли до відкриття Установчої Конференції СТГ: від Комітету Українців Канади, Центрального Комітету Вшанування Симона Петлюри в США, Українського Народнього Союзу, Об'єднання Прихильників УНРеспубліки в США, Союзу Українців Католиків "Провидіння", о. проф. Ігоря Губаржевського, д-р А. Лисого, О. Тарнавського, І. Пишкала, М. Лебединського, В. Дібєрта, В. Приходька, д-р Т. Олесюка, А. Білопольського, І. Паливоди, Я. Христича, В. Кедровського, Т. Туркала, д-р Я. Зозулі, д-р Т. Мелешка, В. Пилипенка, д-р А. Архімовича, д-р Вана Лисяк-Рудницького, А. Степового, д-р Т. Гунчака, д-р А. Луцьківа, А. Горняткевича, О. Коновала та багатьох інших.

Потім було надане слово мгр. Миколі Степаненкові, теперішньому віцепрезидентові УНРади. — УНР. Він зупинився на передісторії нового Товариства, згадуючи, що вона йде від об'єднання українського студентства демократичного світогляду ще в 50-х роках (ДОУС). А 25-го вересня 1966 року в Нью-Брансвіку, штат Нью Джерсі, Ініціативною Групою були скликані збори на яких обрано Тимчасову Управу до якої ввійшли: д-р Юрій Криволап, д-р Теодосій Сендзік, д-р Олесь Смолянський, мгр. Наталія Тусюк, мгр. Євген Федоренко та мгр. Микола Сте-

паненко. Цим кроком Ініціативна Група вшанувала 100-ліття з дня народження М. С. Грушевського і, не думаючи про це, можливо, штовхнула в рух малесеньке, але важливе коліщатко у загальнолюдському механізмові історії.

Микола Степаненко, підкреслив у своєму виступі, що не з ціллю сліпої конкуренції, а з метою творчої співпраці з іншими подібними товариствами, зокрема для нерозривного зв'язку з УВАН і НТШ — створено Товариство ім. М. С. Грушевського. На його думку, це Товариство повинно стати резервною силою для УВАН, НТШ, а також для УНРади УНР.

Згадав доповідач також імена пропагаторів новоствореного Товариства. Ними є Іван Михайлович Фізер, Михайло Григорович Воскобійник, Юрій Миколайович Криволап, Євген Федоренко та інші.

З дальших виступів ми довідалися, що в Товаристві є вже декілька десятків членів, що ініціатори думали й думають над тим, де друкувати праці своїх членів. Остаточного рішення в цій справі ще нема. Згадувалося видавництво "Ключі" з журналом "Листи до приятелів" і видавництво інж. Лапичака. Не виключена можливість друкувати матеріали в журналі "Молода Україна".

Було приємно почути, що професор О. Оглоблін не тільки вітає постанову Товариства, а й пообіцяв дати для публікації свою доповідь про М. С. Грушевського і надсилати свої праці згодом до органу Товариства.

Були міркування й щодо надсилання матеріалів до Аналіз УВАН, а також про можливість поєднання спільних видавничих зусиль з Публіцистичним Інститутом, чи іншими видавництвами.

Обрані на початку Установчої Конференції Комісії — Статутарна, Номінаційна й Резолюційна подали свої звіти. Був затверджений Статут з поправками, як також були прийняті звіти інших Комісій.

До Управи Товариства імени М. С. Грушевського ввійшли:

Проф. Євген Федоренко — голова; члени — д-р Я. Туркало, ред. М. Дальний, д-р Ю. Криволап, проф. М. Воскобійник, д-р Т. Сендзік, mgr. Н. Тусюк, інж. В. Корсунь, інж. Л. Чудовський.

Контрольну Комісію очолив ред. М. Француженко; Товариський Суд очолив д-р І. Фізер.

О 2-ій годині пополудні почалася Студійна Конференція нового Товариства імени М. С. Грушевського. У вступному слові доктор Юрій Криволап зазначив значний поступ молоді демократичного думання українського походження, що живе, вчиться й працює в США.

Mgr. Євген Федоренко, голова Президії Студійної Конференції, відзначивши 50-ліття обрання М. С. Грушевського на голову Центральної Ради, передав слово першому доповідачеві доктору Я. Туркалові. Доповідач відмітив значення історичних праць Грушевського. Він зокрема зупинився на теоріях походження України, як на

них дивився Грушевський та його дискусіях з вченими-опонентами, зокрема з Погодіним.

Другу доповідь прочитав професор Михайло Воскобійник про Михайла Грушевського, як політика. Однією з найбільших заслуг цього велетня-вченого, підкреслив доповідач, є перетворення української етнографічної маси в НАЦІЮ.

Доктор Іван Фізер говорив про М. Грушевського, як про літературознавця. Професор Фізер з властивою йому лаконічністю відкинув усі сумніви, щодо величини Грушевського, як історика літератури. Він, особливо підкреслив, що зразок дидактичного тексту Історії Літератури Михайла Грушевського, критичний синтез — проти існуючих теорій є сьогодні тим, до чого повертаються багато літературознавців учених. Професор Іван Фізер сказав, що незнання історії української літератури Грушевського зменшує вартість наукових праць сучасних молодих учених. Доповідач зробив своєрідний заклик, щоб Історія Української Літератури М. Грушевського стала настільною книгою культурної української людини.

Останнім з доповіддю виступив редактор Мар'ян Дальний. Він також з властивим йому темпераментом говорив про Грушевського, як публіциста. Доповідач дуже багато зібрав нових відомостей і матеріалів для цієї теми.

Надіємося, що всі ці доповіді будуть незабаром видруковані.

Це побажання не тільки автора цього репортажу, а більшості, що слухали доповіді на першій Студійній Конференції нового Студійного Товариства про М. С. Грушевського.

Дехто з присутніх висловлював жаль, що не було дискусії, але голова президії попросив вибачення, і присутні, погодившись, розійшлися без заперечень, щоб, можливо, на наступних Студійних Конференціях цього Товариства взяти жваву участь в них.

О сьомій годині вечора в тому ж готелі "Нью-Йоркер" відбувся урочистий бенкет. Мету його загано на початку цього репортажу. Почесні гості на бенкеті були члени найвищих державних органів УНР: проф. Б. Мартос, проф. Я. Зозуля, проф. В. Приходько, інж. В. Діберт, полк. В. Кедровський, інж. К. Туркало.

Своєю присутністю привітали Товариство значні й заслужені діячі нашого суспільства: протоієрей Л. Веселовський, А. Батюк — голова УРСоюзу, д-р Б. Олесницький — голова Лікарського Товариства, проф. Г. Гнатюк — голова ОДВУ, д-р М. Прокоп від ЗП УГВР і видавництва "Пролог", інж. А. Гудзовський — голова ДОБРУСУ в США, проф. П. Стерчо — голова Української Американської Асоціації університетських професорів, ред. Р. Ільницький — від Політичної Ради ОУНз, mgr. Ю. Нагорний, — голова ОУРДП, д-р О. Борковський — від Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби, ред. М. Француженко — голова ЦК ОДУМ-у, пані О. Бакум — від ЗАРЕВА, Іван Ємець — голова ГУ ОДУМ-у в США, д-р С. Ворох — від Лікарського Товариства, Іван Павленко — голова

Виховної Ради ЮОДУМ-у в США, mgr. О. Олесницький — від Публіцистичного Інституту, інж. Кузик — від видавництва "Ключі".

Бенкетом керував професор Юрій Криволап з Балтімору.

Надзвичайно цікаву доповідь виголосив колишній прем'єр УНР професор Борис Мартос. Він показав нам М. Грушевського таким, яким бачив його багато років у спільній боротьбі за українську самостійну і ні від кого незалежну Державу. Професор Борис Мартос категорично заперечив одну із найбільших несправедливостей по відношенню до великого вченого й першого президента України, а саме, буцімто він був про-

ти створення української армії. Проти армії для своєї держави, якою все життя жив Грушевський, він ніколи не був, заявив його соратник Борис Мартос.

8-го квітня — день М. С. Грушевського і його колишніх співпрацівників, товаришів по боротьбі, вірних по сьогоднішній день соратників. І одночасно, це є день тих, які, озброюючись найпердовішими знаннями сучасних наук з твердою вірою в майбутнє підносять ідеї свого Патрона і його соратників на прапори української науки для служіння своєму народові і людству.

І на цьому шляху, щастя їм, Боже!

М. В.

СЛОВО ДО МОЛОДІ

Доктор Атанас Фіголь, Голова Виконавчого Органу УНРади, який був присутній на весняному концерті ОДУМ-у, 20 травня ц. р. у своєму виступі так звернувся до присутніх у залі:

"Я користаюся з цієї нагоди і передаю вам привіт від пана Президента Миколи Андрієвича Ливицького від УНРади, і від імени членів Виконавчого Органу, що я його маю честь і обов'язок очолювати. Можливо, що до вас вже дійшли відомості про перебіг останньої шостої сесії в Мюнхені, і можливо, що вам відомо вже про те, що якраз цей виконавчий орган одним із найбільших своїх завдань ставить конечність пов'язати і передати традицію української визвольної боротьби новому молодшому поколінню. Сам я не належу до наймолодшого покоління, проте репрезентую ту генерацію, яка не мала чести і не могла брати безпосередньо участь в українській визвольній війні і боротьбі у змаганнях перед п'ятдесятьма роками. Ми сьогодні стоїмо якраз в ювілейному році п'ятдесятліття української революції, української державности. І коли я не належу до тієї генерації, яка мала честь і можливість змагатися із зброєю в руках за ці найвищі ідеали української нації, то ви, молоді друзі, очевидно, тим більше не мали щастя і не могли цього робити. Багато з вас вже родилися поза Україною, але проблема української визвольної боротьби є завжди і скрізь актуальна. Поки в Києві не буде вільного українського уряду, доти ціла українська нація мусить змагатися за свою свободу, за свою політичну незалежність, за свою культурну самобутність. І вам відомо, як на Батьківщині ці ідеали, найвищі ідеали, які людина може мати — це є ідеали свободи, ідеали свobodного політичного і культурного розвитку, — як вони там на Україні сьогодні тяжко переслідуються, і в якій тяжкій затижній боротьбі стоїть ще сьогодні український нарід. І очевидна річ: ми є перемниками цих ідей, і для нас надзвичайно важливо, щоб ці ідеї перейняли далші генерації українців. Ми живемо в умовах і обставинах, які не до порівняння кращі від тих умов,

серед яких доводиться жити нашим батькам, братам, нашим сестрам. І тому на нас лежить великий обов'язок — свobodно проголошувати перед вільним світом ті ідеї української нації, за які п'ятдесят років тому почалася боротьба, що точиться й донині.

Звичайно, ми свідомі того, що на еміграції загрожують нам великі небезпеки, зокрема денационалізація і асиміляція. Але ми знаємо, що так як природним є процес асиміляції, як природним є явище, що той, хто перебуває на сонці, неодмінно обпалиться, так само природним є здоровий інстинкт кожної людини зберегти свою ідентичність, зберегти себе. І навіть в третьому, і в п'ятому, і в шостому, і в десятому поколінні людина залишається собою, залишається вірною, приналежною до своєї групи. І цей інстинкт ніколи не зникає. Здорові нації його плекають, вмюють його зберегти, і вмюють пронести через покоління. Я думаю, що коли ми вийшли з Батьківщини на еміграцію, коли ми сьогодні є репрезентантами українського народу у вільному світі, на нас тяжить обов'язок далі плекати цю українську національну ідентичність в діаспорі і далі репрезентувати ці великі ідеї, яких сьогодні голосно не може висловити український нарід. Мені надзвичайно приємно, що в цей перший день мого перебування в Торонто я можу провести оці кілька хвилин разом з вами, молодими, декотрими може вже тут і родженими. З приємним хвилюванням я бачу, як ви бережете українські традиції, шануете українську культуру. Я вітаю вас і прошу вас, щоб ви зберегли цю традицію, цю пов'язаність визвольної боротьби українського народу і доклали всіх старань, щоби цей найвищий ідеал нації української, ідеал української незалежної держави, скрізь, де тільки буде вам можливо ви допомогли реалізувати і здійснювати. Я ще раз сердечно вас вітаю і бажаю вам якнайкращих успіхів у вашій гарній, надзвичайно гарній, культурній праці".

Присутні в залі привітали виступ д-ра А. Фіголя гучними оплесками.

КРОЛЕВЕЦЬКІ РУШНИКИ

(Скорочено)

Мало хто на Україні не знає червоних кролевецьких рушників — орластих, затканих умовно-декоративними рослинами, пташками, зірками, поперечними смугами.

Кролевець як центр народньо-декоративного ткацтва — своєрідне явище в історії українського мистецтва. На відміну від інших осередків художньої творчості на Україні — Опішні, Решетилівки, Дігтярів, Косова, кролевецькі майстри не розпорозували себе на різних художніх промислах: килимарстві, вишивці, гончарстві, різьбі по дереву, а зосереджували свою творчо-виробничу діяльність лише на художньому ткацтві.

Уже в XVIII столітті Кролевець почав набувати характеру промислу, тоді як інші значні осередки декоративної народньої творчості, за винятком гончарства, ще перебували в умовах натурального господарства в стадії виробництва для власного, хатнього вжитку.

Коли саме зосередилося виробництво тканини з своєрідним кролевецьким орнаментом та технікою його виконання в цьому місті, встановити важко, але архівні документи розповідають, що в XVIII столітті тут уже існував цех ткачів.

Датованих тканин XVIII століття не збереглося, а найстаріші датовані рушники поки що стосуються тридцятих років XIX століття. Основні елементи кролевецького орнаменту мають надзвичайно стійкі, глибокі, архаїчні коріння.

На жаль, вивчати український народний орнамент взялися занадто пізно, коли пам'ятки його стали зникати. Тому, наприклад, мистецтво античної Греції та Риму досліджене у нас набагато краще, ніж народня творчість України. До того ж, раніше, в першу чергу, збирали скарги усного та пісенного фолкльору, а щодо пам'яток матеріальної культури в її побутово-мистецьких проявах, то до них звернулися хіба що тільки в кінці XIX ст., і то не у всіх районах одночасно. Наприклад, Гуцульщина вивчена порівняно добре. Досить багаті матеріали й про Полтавщину, хоч полтавські переборні тканини залишилися поза увагою дослідників. І, як це не дивно, Київщина теж, в значній мірі, для мистецтвознавців — своєрідна "біла пляма". Там, де населення міцно трималося старих зразків (Полісся, Поділля та деякі західні області України), ще можна відтворити льокальні традиції, але проміжні ланки між північно-східним Поліссям та південно-західним Поділлям втрачені. Так, скажімо, перетворене в декоративний орнамент зображення жіночої богині (Берегині) з піднесеними догори руками, як у Оранти, зустрічається лише в кролевецькому ткацькому орнаменті та в деяких придністрянських околицях Поділля (село Клембівка) у вишиванці.

Полісся було одним із найдавніших центрів, звідки йшло залюднення старо-руським, а пізніше й українським населенням всієї території України.

Сприятливі кліматичні умови для вирощення льону-довгунця створили на Поліссі базу для розвитку виробництва основної ткацької сировинно-льонової пряжі.

Уже в середині XIX століття кролевецькі ткані рушники набули такої декоративної та технічної досконалості, яка завоювала їм славу на річних ярмарках.

Кролевецький рушник почав поширюватися по всій території України і поза її межами.

Художнє ткацтво Кролівця все більш набувало промислового значення, і це викликало пошквалювання їхнього виробництва. Чимало родин ткачів у середині XIX століття мали вже по кілька верстатів, біля яких працювали цілою сім'єю. Можливо, заможніші й удавалися до найманої праці, і таким чином, утворювався прошарок ткачів-підприємців.

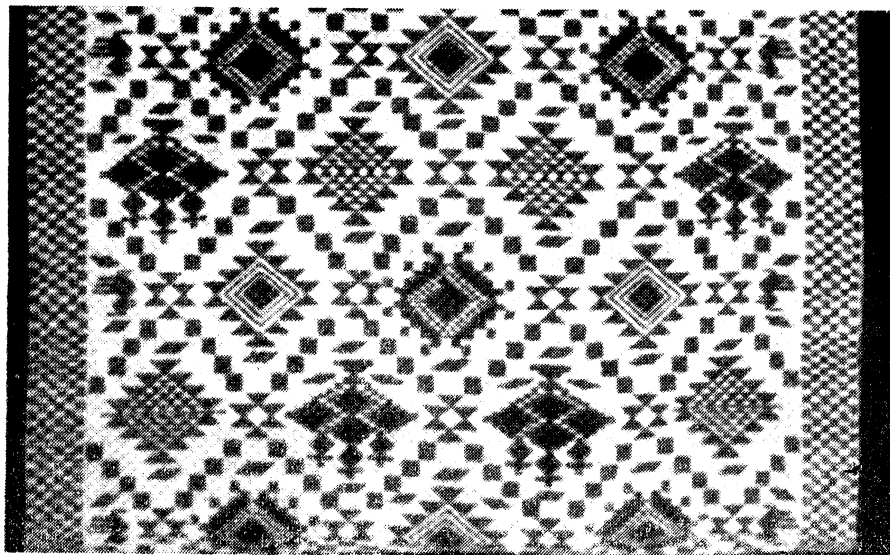
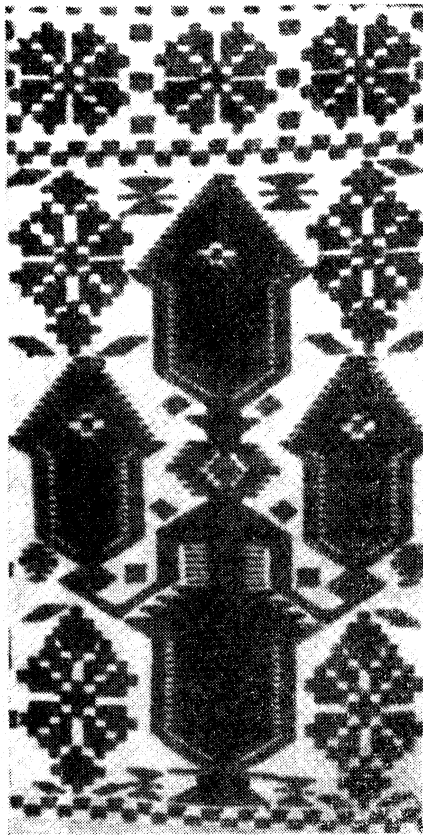
До 60-их років ґрунт рушників та скатертин ткався винятково з місцевої льаної пряжі. Щодо переборної бавовняної нитки тривкого алізаринного фарбування, то в старовину вона завозилася з Бухари, де фарбувалася рослинним барвником — мареною (алізарином). З винаходом у 1856 році синтетичного алізарину переходять на значно дешевше та продуктивніше фарбування.

Декоративний рушник в українському народньому побуті споконвіку був річчю, так би мовити, "першої необхідності". Він прикрашував хатній інтер'єр, — на покуті, в обрамленні віконних прозорів, дзеркала тощо. Рушниками застиляли столи, а то й часом їх вшали просто на кілок (кілкові рушники), що надавало цим червоно-білим драпіруванням декоративно-святочної чепурності оселі. Крім того, рушники вживалися і дарувалися під час урочистих і святкових обрядів, особливо на весіллях. Ними перев'язували сватів, підперізували молодих, пов'язували їм руки, ставили на рушник при вінчанні, виносили на рушнику хліб-сіль. Нарешті, й труну опускали в могилу на рушниках. Одне слово, рушники потрібні були кожній родині.

Асортимент кролевецьких декоративно-тканих виробів складався в основному з рушників і, в меншій мірі, святочних, дуже довгих і вузьких, скатертин. Звичайно, рушник був завширшки 40-50 см. Як виняток — вузьенькі "божнички" для оформлення полицок для ікон. Довжина сягала трьох метрів, і більше. Ткалися рушники на маленьких, вузьких верстатах без передніх стояків-коней, де ляда та начиння висять на виносних кронштейнах. Скатертини мали 90-100 см ширини і більше чотирьох метрів довжини. Виготовлялися вони на широких верстатах.

Композиція рушників та скатертин симетрична за вертикалями й горизонталями. Орнамент на торцях густіший, важчий і більший за масштабом, деколи обмежується в центральній частині лише червоними смугами.

В основі своєї композиції рушників, як і старих геометричних килимів, поперечно-пасата. Орнаментальне обрамлення по довжині не обов'язкове, а там, де воно є, його перетинають на певній відстані орнаментальні смуги або смуги

Вгорі: П. Бідний. Датована скатерка з солярними орнаментами, "пташками та стилізованими "монастирками". Крелевець, 1873 р.
Зліва: Стилiзована фігура Берегині на крелевецькому рушникові XIX ст. Деталь.

суцільно-червоних прокидок піткання — від пруга до пруга.

Народні рушники в XIX столітті винятково, а в XX переважно ткалися по білому полю червоним перебором.

До найстаріших фігурних орнаментів крелевецького декоративного ткацтва належать солярні орнаментами, пов'язані з культом сонця та небесних світил. Всі ці ромби (по народньому "круги"), зірки, розетки — не абстрактний геометричний, тим більше рослинний орнамент — "стилізовані" квіти, а не що інше, як зображення сонця та зірок. Сюди примикають також зображення птахів, передовсім півня — провісника сонця; на поверхні рушника, часом, вишивають качок, так званих "уточок". Далі, як провідний орнамент на кінцях рушників, слід відзначити зображення богині. Точна назва її в пантеоні давніх слов'ян ще не з'ясована: Берегиня, Мокоша, Мати-сира земля, а може й русалка. Культ богині в образі жінки бере початок із сивої давнини матриархату, відгуки якого жінки-ткалі та вишивальниці донесли до наших днів. Принаймні, в пізнішому, так би мовити, "патріархальному" пантеоні богів великого князя Володимира з його чоловічими богами — Перуном, Стрибогом, Велесом та іншими, богиня-жінка такої провідної ролі не відіграла. На деяких тканинах ця богиня виступає досить виразно, а на рушнику з орнаментальними деталями кінця XIX — перших років XX століття навіть до певної міри, осучаснена: в плахті, попередниці та вінку. В піднесених догори руках (Оранта) вона тримає дві розкішні квітки-сонця. В поширенішому вигляді богиня зустрічається із трьома квітками: дві в руках, третя над вінком,

причому нижня частина зображення перетворена або в трикутник перепоясаної сорочки або, найчастіше, у вазон. Вся фігура набуває характеру квітки, який підсилюється тим, що поверх однієї фігури ставиться друга і третя. Богиня розкітає, мов дерево. Цей орнамент раніше називали "три-свічником", за віддаленою подібністю з ним.

Зображення жінки-богині зустрічається також на клембівських рушниках (Поділля), гаптованих різнокольоровою вовняною ниткою. В її руках, знятих угору, — двос птахів, а на голові таке ж убрання (вінок), як і крелевецькому орнаменті. Повторюється зображення жінки-богині з квітами й у вишиваному старовинним декоративним двобічним хрестом рушнику (мабуть, з Прилук) кінця XIX сторіччя. Щодо зображення поганських культових фігур в українському текстилі можна вказати ще на вишиваний рушник з Полтавщини (біля Малої Перещепиної) кінця XVIII сторіччя з людською постаттю, яка стоїть на сонці. Палаючі сонця на цьому рушнику супроводжує рослинний орнамент.

Зображення на крелевецьких тканинах дерев, може, саме й "древа життя", як з одним стовбуром, так і з потрійним можна побачити досить часто.

Народне мистецтво не тупцюється на місці, а безперервно збагачується новими сюжетами, різноманітною інтерпретацією їх. Так, до орнаменталістики тканини починали входити і деякі елементи християнського культу. Дуже поширений мотив сильно узагальненого зображення трибальної церкви, так званий "монастирок". Часом цей архітектурний сюжет поданий якнайдокладніше в площинному розтині знов-таки трибальної церкви (як і зображення розтину квітки на полтавських килимах). На малюнку інколи помітне намагання показати й те, що в середині церкви: наприклад, "павук" — панікадило, підвішене до стелі.

Коли церква п'ятибанна, центральна баня подається окремо. Цей архітектурний мотив завжди перебуває на якихось підвищеннях, що схоже на ноги.

Нарешті, останнім дореволюційним сюжетом у переборі кралецьких рушників виступає орнаментальний мотив двоголового "вірла". Цей геральдичний мотив двоголових тварин на тканинах давньої Персії, який, може, й з'явився завдяки своїй семетричній двоголовості і зручності зворотного набирання основи до начинання при великому рапорті орнаменту, був перейнятий Візантією, а за нею й іншими країнами як державний герб. Він пройшов довгий і розмаїтий шлях геральдичних інтерпретацій і потрапив на рушники Лівобережної України не раніше кінця 18-го століття. Широко розповсюджений у тканих і вишиваних рушниках XIX століття Чернігівщини та Полтавщини, за винятком Наддніпрянщини, Київщини та поліхромних вишивок Клембівки — він зовсім відсутній на Правобережній Україні.

У рушниках і скатертинах першої половини XIX століття, наприклад на рушникові 1838 року, ще помітне намагання точного відображення гербового "екатерининського вірла". Всупереч виробничій логіці, пір'я хвоста та крил трактується у вигляді вертикальних смуг (як і на монеті), що вимагає великої кількості "кінців" переборних ниток, які вплітаються у ґрунт тканини. А весь мотив давньої "уточка" на тих же тканинах виконується одним "кінцем". Але чимдалі, раз засвоєний мотив набирає все більшої декоративної виробничої винахідливості та мистецької досконалості й багатства. Обрис деталей силуету набуває горизонтально-підканного трактування перебору, весь орел виконується в два, максимум у чотири "кінці". Не тільки мотив силуету, а й білі порожнечі поля стають ритмічно напруженими. Майстер вільно оперує геральдикую, надаючи орлові химерних форм мало не геометричного орнаменту. Центральний медальйон на тілі птаха трактується, як квадрат-трикутник, шестикутник, посеред якого з'являється зірка або катушка, або ж він перетворюється в зубчасту ялинку білого поля. Нарешті, в центрі орла з'являється другий орел, створений контурами поля, або в кількакутному картуші тчється, перебором же, його побратим, а перший, зовнішній, перетворюється у фігурну рамку. Все це ілюструє багату композиційну виробничу винахідливість кралецьких ткачів, вказує на невичерпну фантазію народньої творчості.

На рушниках і скатертинах трапляються підписи майстрів — або повним іменем та прізвищем або тільки ініціалами. Ці підписи, разом з датою, інколи із зазначенням не тільки року, а й місяця та числа виготовлення виробу, вміщуються в одному з кінців тканини.

С. Г. КОЛОС

"Народна творчість та етнографія"
ч. 6. 1966 р.

Василь ОНУФРІЄНКО

**

*Сховаймо сльози — в світі їх не люблять,
Не ждім, що нас обнімуть, приголублять,
У світі, де своїх турбот пітьма;
Чи потішати будуть жартома.*

*Сховаймо біль, сховаймо душу хвору,
Лиш тих у світі люблять, що ідуть,
Забувши біль і втомі невпору, —
Вперед, вперед, свою обравши путь.*

*Любить нас будуть діти за невдачі,
В яких програли ми — не назавжди,
За наше серце, вірою горяче,
За прямоту несхибної ходи.*

*Тверді серця не стануть кам'яними,
Бо в них — любов до волі і добра.
Лише за сильним батьком син ітима
З очима в даль — до Києва й Дніпра.*

**

*Що ми не робимо, — очі за нами, як змії,
Сторожко дивляться, раді б ненавистю вбить;
Дружба і згода приходять до нас, чи надії, —
Гад уже корчиться, гад уже ночі не спить.*

*Десь до цеглини нова прилягає цеглина
В домі новому, будованім спільно всіма, —
Гад уже пиниться, чорна вибризкує слина,
Голову він у нестями, як бич, підійма.*

*Слово дитина від матері вчить коліскове,
Пісню, що здалеку разом із нами прийшла,
Гад уже пнеться до нашої чистої мови,
Вбити бажав би він матірній подих тепла.*

Р. ТРЕТЬЯКОВ

*Ти можеш бути хоч на Марсі,
На незвичайній висоті,
Та знати завжди мусиш ти,
Звідкіль прийшов і звідки взявся...
Я у загальному збагнув,
Що значить для людей окреме.*

**

*Не треба у скорботнім некролозі
Підкреслювать — коли, в якій порі...
Один раптово пада на дорозі,
А другий засинає у норі.*

*Вмира людина. Горда і прекрасна.
Чи в двадцять сім, чи в дев'яносто літ —
Вона завжди вмирає передчасно,
Коли вона людина, а не кріт!*

Анатолій ДІМАРОВ

БЛАКИТНА ДИТИНА

(Повість, не стільки педагогічна, скільки правдива)

Коли мій син приносить незадовільну оцінку, дружина запитує з трагедійними нотками в голосі:

— Це що? Що це таке?!

І тиче пальцем у сторінку щоденника, де стоїть "двійка" або навіть "трійка", схожа на злющого шершня: така ж маленька голівка, таке ж велике, хижо націлене черевце з гострим жалом на кінці. Тож дружина тиче пальцем у того шершня так, немов хоче зігнати його із сторінки щоденника, і все доскіпується:

— Що це таке, я питаю?...

Син мій — ані слова у відповідь. Тільки шморгає носом та палахкотять відстовбурчені вуха.

Чого вони в нього такі великі й червоні? Невже і в мене колись були отакі?

Не добившись відповіді на перше питання, дружина переходить до другого:

— Розкажуй, що ти там накоїв!

Цього разу голос у неї такий, наче вона запитує: кого ти там зарізав?

Обличчя мого сина враз оживає. Часто скліпують повіки, посмикуються щоки, відкриваються і затуляються губи, посіпується гостреньке підборіддя, а розвихрений непокірний "півник" на голові стирчить наївно й беззахисно.

— Ми... той... Я... той... Ну, бігали... — починає мій син видушувати із себе слова. — А тоді... той... їздили...

— На чому їздили?

Син мій здивовано дивиться на маму: як вона не розуміє найелементарніших речей! На чому ж іще можуть їздити порядні хлопці, як не один на одному!

— Далі! — суворо вимагає дружина, не без підстав підозріваючи, що це ще не все.

— Ну, той... Сів на Олеся, а він і навіз мене...

— На що навіз?

— На той... На Параску Михайлівну...

— О, Боже!..

— Вона, мамо, не впала! — додає відразу ж син. — Тільки швидко побігла...

— Ще б не побігти!.. Два отакі бельбаси врізались у спину!.. Чи у тебе є що в голові?

Син цього не знає, тому й мовчить.

— А ти чого мовчиш? Поговори хоч ти із ним, бо мені більше несила!

Це вже до мене.

Я швиденько гашу цікавий вогник ув очах (мені страх як хочеться довідатись, чи далеко забігла Параска Михайлівна!) і, набравши якомога суворішого вигляду, кажу:

— Це — недобре! Це дуже, сину, недобре!

— Твій тато ніколи такого не робив! — вставляє дружина для зміцнення мого авторитету.

Син швидко зиркає на мене, і я читаю в його очах чи то здивування, чи то співчуття.

— Так, не робив, — видушую я з себе.

А бабуся, яка самовіддано любить онука, додає, зібравши обличчя в молитовні зморщечки:

— Твій татусь, коли був отаким, як ти, ніколи не бешкетував.

— І приносив додому відмінні оцінки! — додає дружина.

— Всі учителі не могли ним нахвалитися...

— Бо він був не таким, як ти, хуліганом!..

— Він спокійно сидів на уроках...

— І не завдавав учителям ніяких прикрощів...

Мій син усе нижче хилить голову. Блакитна дитина, викликана прямо з небес бабусяю та мамою, пурхає над його головою, вимахуючи сніжно-білими крильцями, сяє рожевими щічками і докірливо дивиться на забіяку сповненими всіх на світі чеснот голубими очима.

— Ну, йди, — м'якне врешті дружина. — Йди і постарайся хоч трохи бути схожим на тата, коли він був отаким, як ти!

В бабусі, моєї старенької мами, при оцій фразі починають посіпуватись губи, а я опускаю очі: мені здається, що зараз у мене точнісінько такі вуха, як у сина, і вони так же палахкотять.

Син, важко зітхнувши, іде роздягатися. Він уникає мого погляду, і я його добре розумію. Адже коли б ота блакитна дитина залетіла багато-багато років тому в нашу п'яту "б" класу, вона не вирвалася б звідти живцем. А якщо й вирвалася б, то з обдертими крилами.

Весь той день, до пізньої ночі, не давала мені спокою блакитна дитина, тобто я. І я нарешті зрозумів, що не спекаюся її, поки не розповім усю правду.

Отже, про блакитну дитину.

**

Ти, сину, виріс у місті і не знаєш, що таке яблуко, зірване потай з гілки чи підібране прямо з землі.

Он вони лежать перед тобою на тарілці, принесені мамою з базару чи з магазину, дбайливо помиті бабусяю, щоб, не дай Боже, не лишилося на них жодної бактерії, яка може довести до хвороби "дитину". І "дитина", не одриваючи од книжки очей, недбало дістає оті яблука, хрумає одне за одним, навіть не дивлячись на них, — і мені жаль тебе, сину.

Жаль, бо тобі не відомий смак справжнього яблука.

Непомитого бабусяю, всіяного рясно бактеріями, які ніколи не зазіхали на моє здоров'я; червонобокого, соковитого, пахучого яблука, зірваного прямо з гілки, вийнятого з-за пазухи, бо його доконче треба потримати за пазухою: тоді воно набагато смачніше.

А коли оце яблуко доп'яте не у власному саду, а в чужому, де лютий песище так і цілиться

обдерти на тобі штани, де страшний дядько із отакеним кийком, коли після всього цього оте яблуко виймаєш гордо з-за пазухи та й хрумаєш на очах твоїх друзів, які аж умлівають од заздрощів, то нічого смачнішого, певно, нема на світі!

У дядька Матвія був найвищий тин, найзліший собака, найважчий кийок і найсмачніші яблука. Ще дядько Матвій мав найбільші, з лопату, долоні із зашкарублюю, як тертушка, шкірою і грубезний голос, коли він, вишкіряючи по-собачому зуби, грозився з-за тину:

— Походіть мені, походіть! Упіймаю — голови всім геть поскручу!

І ми анітрохи не сумнівалися в тому, що й справді поскручує. Сам вигляд його страшних рук викликав у нас потріскування в шиях, тож ми обходили дядька Матвія десятою дорогою.

Дядька Матвія, а не його сад.

Бо кожна яблуня у тому саду, немов знаючи, яка вона для нас бажана, драгувала червонобокими, золотистими яблуками.

Я, може, і не відважився б полізти в сад, якби не однокласниця Оля з чудернацьким прізвищем — Чровжова. Об прізвище це спотикався кожен новий учитель, поки наламував собі язика.

Пам'ятаю, як появився у нас учитель-географ, молоденький та трохи заїка. Викликав нас по одному, щоб познайомитись, і спочатку все йшло гаразд. Та ось він добрався до Олі Чровжової.

— Ч-ч-ч-ч...

Все більш червоніючи, учитель "чикав", як горбець, поки ми закричали всім клясом:

— Чров-жо-ва!

Він, бідолаха, так і не навчився вимовляти оте рідкісне прізвище.

І ми не раз користувалися цим.

Бувало захворіє Оля, географ, побачивши порожнє місце за партою, цікавиться:

— Ч-чому не п-прийшла Оля?

— Яка Оля? — запитували ми.

Ми добре розуміли, кого він мав на увазі, але вдавали, що ніяк не можемо здогадатися. Географ червонів з великої досади і починав "чикати", намагаючись вимовити прізвище Олі.

Робили ми так не тому, що не любили географа. Навпаки, він досить швидко встиг зацікавити нас своїм предметом, розповідаючи про нашу країну, далекі заморські краї так, наче сам оце щойно повернувся звідтіль і все те бачив на власні очі. Ми захоплено слухали про таємничих африканських пігмеїв, про казкову Індонезію, всіяну тисячолітніми храмами, про тропічні ліси Амазонки, в яких ще не ступала людська нога, про мандрівку Арсенєва по Уссурійському краю... Отже, ми поважали Віктора Михайловича, але це не заважало нам при кожній нагоді примусити його "почикати" над прізвищем Олі.

Над прізвищем, яке протягом одного шкільного року здавалося мені наймелодійнішим.

Та хіба тільки мені?

Майже кожен хлопець моєї класи вважав за свій обов'язок штовхнути, ущипнути Олю чи хоча б смикнути її за косу. І, може, від того, що їх так часто смикали, у Олі — серед усіх дівчат —

були найдовші коси. Чорні, товсті, вони звисали до пояса і надавали гордовитого вигляду її смаглявому обличчю з великими терновими очима. Вона не скидалася на інших дівчат, щось далеке, чуже вгадувалося в її рисах, і я не раз уявляв її лермонтовською Тамарою, а себе — гордим демоном. І тільки одне доводило "демона" до відчаю: що в нього був кнопкою ніс та всіяне ластовинням обличчя.

Отож якось, коли ми веселим гуртом поверталися із школи, Оля, що почувала себе маленькою царицею серед вірних васалів, лукаво спитала, кинувши гарненьким підборіддям на сад дядька Матвія:

— Хто із вас коштував оті яблука?

Ми, що до цього кричали один поперед одного, намагаючись привернути її увагу, одразу замовкли. Кожен із нас, похваляючись, міг би вигадати не одну історію про свою відвагу та силу, але це була б брехня, якій не повірила б Оля.

Зганьблені, ми мовчали, а дівчина примхливо сказала:

— Я не знаю, що віддала б, аби тільки спробувати яблуко з цього саду.

І мені здалося, що вона подивилась на мене.

Отут на мене й накопило. Чи то в мені прокинувся далекий прапращур усього роду людського, який спокусився колись на євине яблуко із Божого саду, чи наврочили Оліні очі, тільки я простягнув своєму найвірнішому другу Ванькові книжки й чорнильницю:

— На, потримай!

— Ти що, здурів?!

Але я з відчайдушністю приреченого палив усі мости до відступу:

— Держи і картуз!

Тут уже й хлопці переконалися, що я не жартую. Якщо вже зняв картуза та віддав товаришеві, значить, збирається лізти до саду серйозно. Бо дядько, впіймавши в саду чи на городі непрошеного гостя, в першу чергу одбирає картуза: єдиний на селі документ, який засвідчує особу господаря.

Паркан був високий, та мені хотілося, щоб він виріс до небес. Щоб я ліз по ньому і ліз, а йому не було кінця-краю. Бо мені здавалося, що дядько Матвій причаївся по той бік, і як тільки я вистромялю голову, так і скрутить мені в'язи!

Ось я вже й "на коні". Осідлавши паркан, сторожко дивлюся в сад. Залитий сонцем, він стоїть у світлій тиші — ні тобі дядька Матвія, ні навіть його лютого Полкана.

А внизу чатують мої товариші, не спускають із мене очей: ну, давай! Ну!

Набравшись духу, зістрибую в сад. Швидко біжу до найближчої яблуні з побіленим стовбуром, мавпою видираюся наверх. Лізу все вище і вище, поміж розлоге гілля, щоб захватись у листі.

Ху!.. Найстрашніше, здається, позаду.

Вибираю найстиглиші яблука, гарячково запишаю в пазуху. І коли пазуха наповнюється, вирішую златити.

Глянув униз та й обмер.

Піди мною, зодержи догори морду, стоїть чор-

ний, мов із пекла, Полкан. Очі червоні, шерсть найжачена, з ікластої пащеки виривається тихе гарчання: злязь, мовляв, злязь, я тебе тут уже зустрінну!

Де він узявся? Коли встиг підбігти? Наче сидів під землею, вичікуючи, коли я заберуся на яблуню!

Висну я на гілляці, не наважуючись злізти на землю. А Полкан, бачачи, що я не рвуся до нього, гарчить все лютіше і починає гребти задніми лапами землю.

Отоді я й учинив помилку, у якій каюсь і досі. Якби я й далі нерухомо сидів, Полканові набридло б гарчати і він, може, залишив би мене у спокої. Але коли йдеться до погібелі, то сам собі накинеш зашморг: я вибрав найважче яблуко і пожбурих униз на Полкана.

Ображене собаче виття переповнило сад. Скажено валуючи, пес підскочив до яблуні, почав гризти стовбур, а мене так і винесло на найвищу гілляку!

На несамовитий гавкіт вибіг дядько Матвій. Босоногий, в розхристаній сорочці, з розпатланим волоссям на непокритій голові: мабуть, обідав, а то й дрімав по обіді.

— Ану злязь!... Злязь, сучий ти сину!..

Я щосили вчепився у гілку, приріс до неї всім тілом. У відчаї дивився навздогінці своїм друзям, які, вгледівши дядька Матвія, тікали так, що тільки п'яти миготіли та віддувалися сорочки, а Оля Чровжова, заради якої і заварилась оця каша, спокійнісінько пішла собі геть.

— Злязь, кажу! — кричить до мене дядько Матвій і, розпалившись не менш од Полкана, починає щосили трусити яблуню.

Яблука падають, а я висну. Яблука густо торохтять об землю, а я щосили чіпляюся за гілляку. Тоді дядько Матвій приносить довжелезну тичку і намагається мене нею збити.

Гнаний страхом, я пробую здертись ще вище. Та ось гілка не витримала, і я шаснув донизу.

Я, мабуть, дуже забився б, якби не Полкан. Він хотів ухопити мене на льоту і заплатив за те власною спиною. Виючи від болю, собака поповз геть, а я опинився в руках дядька Матвія.

Чому він не скрутив мені в'язи в ту першу хвилину, я й досі не знаю. Він тільки вхопив мене, мов обценьками, за руку і поволік в найдальший куток саду.

Там росла густа кропива. Скільки я живу, а більше не бачив такої розкішної кропиви. Такої зеленої, такої молоді і такої жалучої. Дядько Матвій нахилився і почав голою рукою рвати оту кропиву. Нарвавши добрячий пучок, скомандував:

— Скидай штани!

— Не скину!

Тоді дядько Матвій, не питаючи моєї згоди, сам заходився знімати штани..

Кажуть, що кропивою лікують од ревматизму. Якщо це так, то я не захворію ревматизмом, поки й житиму. Дядько Матвій не випускав мене з рук, поки не втер усю кропиву в оте місце, заради якого, власне, і носять штани.

— А тепер тікай!

І я, підхопивши штани, дременув од дядька Матвія. Кулею вилетів із саду, вихором промчав через село, підвиваючи од пекучого болю, і коли б не ставок, то не знаю, де б і зупинився. А так ускочив у став, заліз в очерет та й кис до самісінького вечора, поки повернулась із паші худоба.

Отам, в очереті, вимочуючи кропив'яну отруту, я поклявся найстрашнішою клятвою помститися дядькові Матвієві.

Це була моя перша жорстока образа, моя перша ненависть. І як же вона пекла моє незагартоване серце, які мстиві картини породжувала у моїй розпаленій уяві!

Але моя помста так би й обмежилася бажаними серцю картинами, якби не більш практичний Ванько, який разом зі мною переживав мою ганьбу.

Ванько жив недалеко від дядька Матвія і вже давно запримітив, що той стереже яблука не від усіх. Що досить йому вздріти якусь молодичку, як вусате обличчя його стає наче помащене маслом:

— Варю, а покуштуйте-но яблужка із мого саду!

Ще підстежив Ванько, як дядько Матвій щосуботи, коли добре стемніє, бере клуночок яблук та й чимчикує городами до крайнього двору, де жила самогонниця Олена, та й стрибає через перелаз до неї у двір.

— Через перелаз?

— Як собака!

І я бачу реальне втілення помсти.

Ледь діждавшись суботнього вечора, свиснув Ванька. Він вибіг з лопатою, і ми повз городи, левадою, помчали до двору вдовиці.

Стежка за перелазом бігла поміж високими соняшниками до вдовиної хати, що витикалася з-за вишняка гостроверхою стріхою.

— Тут, — шепоче Ванько, показуючи на місце, де по той бік перелазу починається стежка. — Ось тут копати...

Поплювавши на долоні, я шпарко берусь до роботи. Довбаю утоптану землю, кидаю подальше груддя, щоб не лишилося сліду, і ще жодна робота не давала мені стільки втіхи, як оця.

Коли я заглибився по коліна, Ванько, що стояв на сторожі, скомандував:

— Досить! А то вони й ребра потрощать!

І хоч я був не від того, щоб дядько Матвій поламав собі ребра, однак послухався Ванька.

— Може, чимось прикрити?

— Навіщо? Уже темно, вони й так не побачать.

Не побачать, то й не побачать. Зачистивши дно, я виліз із ями і разом з товаришем подався додому.

Довго не міг заснути у ту ніч: все прислухався, чи не кричить дядько Матвій, ускочивши в яму.

А на ранок од веселі новини гуло все село: у викопану мною яму ускочив не тільки дядько Матвій, а й голова ССТ — пісний на вигляд чолв'яга, що його люто ненавиділи усі парубки

ПОДЯКА

та дівчата нашого села. Він так і пас очима, хто із ким стоїть, хто кого проводить із клубу, а потім казав батькам, похитуючи довгою, як яйце, головою:

— Щось ваша Люба з Миколою учора до півночі вербу підпирала. Дивіться, щоб замість весілля та не справляти христини!

Тож зрозуміло, чому так раділо село, особливо молодша половина, коли дізналися про нічну пригоду.

— Отак рядочком і полягали, як голубчики! Не встиг один відповзти у гарбузиння, як уже другий до ями — хрясь!..

— Хто ж її викопав?

— А Бог його знає! Хіба ж признається... Невідомо хто, тільки якась добра душа: в отієї Ольки давно вже ворота за дьогтем плачуть!..

Отак я помстився дядькові Матвієві та ще й заробив похвалу від людей.

От жаль тільки, що не можна було признатися, хто копав оту яму!

(Далі буде)

Головна Управа ОДУМ-у Канади складає подяку всім тим, що спричинилися до успішних одумівських весняних концертів в Торонто, С. Катеринс і Гамільтон 20 і 21 травня ц. р.

Окрему подяку Головна Управа висловлює диригентам хорів Івану Козачку і Валентині Родак, керівнику танцювальної групи Миколі Балдецькому, конференсьє п. Передерію, філіям ОДУМ-у, управам осередку СУМ та Чорноморському дому в С. Катеринс, управі української православної церкви св. Володимира і організаторам концерту в Гамільтоні, всім учасникам цих концертів та всім тим, що перевозили учасників концерту.

Щире спасибі й паням, які допомогли приготувати вечерю і пекарням Фючер і Бівер, що поставили печиво.

Також сердечна подяка за матеріальну підтримку одумівського хору Петру Чобітко з Ніагара Фолс, що дав 100 дол. та Івану Кусій, який склав 50 дол.

3 НОВИХ ВИДАНЬ

Анатоль Гак (Мартин Задека). **На двох трибунах.** Оповідання та фейлетони. Стор. 318. В-во "Україна". Новий Ульм — Філадельфія. Тираж — 1025 примірників. Обкладинка роботи мистця В. Дорошенка. Друкарня "Українських Вістей", Новий Ульм, Німеччина. Тверда оправа.

Юліян Мовчан. **Що варто знати.** Проблеми українського національно-державного визволення, подорожні нотатки, портрети, зустрічі та характеристики. Стор. 398. Срібна сурма. Торонто, 1966. Оформлення обкладинки роботи мистця-малюра М. Левицького. Друкарня "Київ", Торонто. Тверда оправа.

Олександр Де. **Під чужим небом.** Оповідання. Стор. 211. В-во "Чайка". Лондон. Друкарня "Українських Вістей", Новий Ульм, Німеччина.

Іван Манило. **Україна сама...** Поезії, гуморески, байки, балади, дружні літературні жарти. Стор. 48. "Волосожар". Нью Йорк — Вайланд. 1966. Тираж 1000 примірників.

Листи до приятелів. Книжка 1-12, 1966. Стор. 64. В-во "Ключі", США.

За Рідну Церкву. Офіційний бюлетень комітету оборони обряду й традицій Української Католицької Церкви в Канаді. Жовтень-листопад, ч. 4-5. Стор. 52, 1966. Грудень, ч. 6, 1966. Стор. 28. Торонто, Канада.

Дороговказ. Орган вояцької думки і чину. Ч. 13/32, Вересень-Грудень, 1966. Стор. 32. Торонто.

Гуцулія. Квартальник гуцульського осередку в Чикаго. Ч. 1, 1967. Чикаго, США.

Наукове Товариство ім. Шевченка в Європі. **Вісті із Сарселю.** ч. 7, грудень, 1966. Стор. 15. Париж-Мюнхен.

Українка в світі. Бюлетень Світової Федерації Українських Жіночих Організацій. Ч. 3 (12). Вересень-грудень, 1966. Філадельфія, США. Стор. 6.

Ми і світ. Український журнал. Січень-лютий, 1967. Торонто, Канада. Стор. 95.

Українське Православне Слово. Лютий ч. 2. і березень ч. 3, 1967. США.

Наше Життя. Січень ч. 1 і лютий ч. 2, 1967. Видає Союз Українок Америки. Філадельфія, США.

Світло — український католицький місячник. Березень ч. 3. 1967. Торонто, Канада.

Календар-Альманах "Нового Шляху" на 1967 рік. Стор. 168. В-во "Новий Шлях", Вінніпег, Канада. За редакцією В. С. Левицького. Обгортка мистця Мирона Левицького.

Смолоскип. — Журнал української молоді і студентства. Ч. 1 (122), 1967. Стор. 16. Балтімора, США.

Крилаті — журнал українського юнацтва. Ч. 12 1966 і Ч. 1. 1967. Торонто, Канада.

Юнак — журнал пластового юнацтва. Виходить щомісяця. Лютий 1967. Березень 1967. Видає Головна Пластова Булава. Торонто, Канада.

Юні Друзі — журналик для молоді. Ч. 1 (61), 1967. Лондон, Англія.

Лікарський вісник — журнал Українського Лікарського Товариства Північної Америки. Ч. 1 (44). Січень 1967 р. Стор. 63. Нью Йорк, США. Головний редактор: д-р Роман Осінчук. Обладина роботи арт. Оксани Мошинської.

Осип Зінкевич — **3 генерації новаторів.** Світличний і Дзюба. У джерел модерної української критики. Стор. 243. В-во "Смолоскип", Балтімора — Торонто, 1967 р. Обладина Ореста Поліщука.

ГЕОМЕТРИЧНИЙ РОМАН

(ЖАРТ)

Відрізок АВ зустрівся на площині з Прямою С. Місцем побачення стала точка А.

— Яка ти струнка! — захоплено вигукнув Відрізок.

Звичайно, пряма завжди струнка. Замилувавшись її бездоганною поставою, Відрізок АВ навіть пошкодував, що не може схилитися перед нею, як ламана лінія.

— Коханий, — мовила Пряма С, пошепки, але прямо.

Такої вже вони були вдачі, обоє закохані: не терпіли ніяких відхилень від прямолінійності. А втім, чого тільки не робить кохання, які тільки не звершує чудеса. І хоча закохані і належали до прямих, а так закружляли у вихорі почуттів, що навіть спіраль могла б їм позаздрити.

Відрізок з Прямою вирішили одружитися. Дві Паралельні, які пройшли поруч багато років, радили краще перевірити почуття, більше узнати одне одного, бо супутника обираєш раз на все життя. Але наречені не хотіли й слухати, відповідаючи, що покохалися з першого ж погляду.

— Ой, чи скінчиться це добре! — мовила Хвиляста лінія. Вона ніколи і ні в чому не бувала певна, завжди і в усьому вагалася, повсякчас її точили сумніви. А на площині вона все повертала з боку в бік, не наважуючись остаточно обрати якийсь певний напрямок.

На весілля, як годиться, Відрізок з Прямою запросили гостей. Прикотили Кола, причвалала, шкутильгаючи, Крива, з'явилася Гіпотенуза з двома залицяльниками, Катетами. Прийшли Медіана і Бісектриса. З пошаною зустріли Трапецію, про яку так багато писали спортові газети. Завітав і Многокутник, який розбагатів, здаючи свої численні кутки бідним молодожонам. Взагалі зібралося чимало поважних геометричних фігур, але гості ніяк не могли розміститися, бо у молодих, окрім точки А, не було спільної площі.

— Тіснота! — мовив Радіус. — Яка тіснота!

І він обіцяв поклопотатися у відповідному Секторі, щоб молодим дали площу. Метр з Квадратом схвально закивали. Вони були б раді й зараз надати Квадратні Метри, але ж потрібен ордер. Та з Радіусом такої дії здобудеш і ордер: у нього он і з Сектором зв'язки. Гості випили і закусили. Висота проголосила тост за щастя молодих. Вона взагалі вміла підносити настрої:

— Гірко! закричали гості.

І поки всі кричали, а молоді цілувалися, Кути спорожнили всі пляшки. Звичайно, їх цікавили Градуси. Вони так хильнули, що вконець отупіли.

Та ось у вальсі закружляли Кола. Гіпотенузу запросили на танок обидва Катети. Асиметричні

фігури викидали такі колінця, що у голові паморочилося.

...Медовий місяць виявився коротшим, ніж точка на площині. Як тільки трохи повщухали пристрасті, Пряма раптом побачила, що її коханий на зріст не вдався. Та й взагалі надто обмежений. Адже він був усього-на-всього Відрізком, а вона — Необмеженою Прямою. Їй доводилося взувати черевики на низькому підборі, щоб принаймні не так впадала в око різниця у зрості. Але це тільки викликало глузливі усмішки в геометричних колах. А втім, глузували не самі тільки кола. Квадрати хапалися від сміху за всі чотири боки. Перпендикуляр так реготав, що повалився, наче похила лінія. Паралелепіеди заїкалися від сміху і не могли навіть вимовити власне ім'я:

— Паралеле-ле--леле...

Це починало врешті дратувати.

Спочатку подружжя удавало, що глузування їм не зачіпає. Та недовго. Раніше й їм здавалося, що вони дивляться на життя під одним кутом зору, бо між ними і справді утворився спільний кут. Але з'ясувалося, що вони зішлись під гострим кутом, а через те і взаємини між ними загострилися.

Відрізок спробував у чомусь заперечувати.

— Деспот! — зняла галас Пряма. — Мене не зигнеш.

Суперечки ставали дедалі запеклішими.

— Іди геть! — гримала Пряма.

Але Відрізок АВ, обмежений з обох кінців, не міг піти.

І все ж настав день, коли Відрізок, як то кажуть, вийшов за рамки, точніше, за точки, якими був обмежений. А тількино вийшов — щодуху побіг далі від точки. А. Пряма побігла в іншому напрямку. Так було перекреслене кохання з першого погляду.

...Відтоді як усе це трапилося, минуло багато часу. Всі герої і досі живі й здорові, і ви можете їх побачити, зазирнувши у підручник геометрії. Квадрати все такі ж квадратні, а Кола — такі ж круглі. Гіпотенуза досі не вирішила, за якого з Катетів виходити заміж. Медіана, як і раніше, приятелює з Бісектрисою. Площу Многокутника розподілили, і на ній тепер чимало фігур.

А Відрізок АВ та Пряма С! Вони так ніколи і не зустрілися вдруге. Ну, а якщо вони ніколи не бачилися, то з цього випливає висновок: "Дві прями можуть пересікатися тільки в одній точці". Це означає, що історія, яку ми розповіли, не просто засуджує легковажність у коханні, а й ще раз підтверджує одне з важливих положень евклідової геометрії. І як не шкода перекресленого кохання, наука, як то кажуть, вимагає жертв.

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ і ПРАЦІ

ВЕСНЯНИЙ КОНЦЕРТ

20 травня ц. р. в аудиторії школи "Гарборд Коліджет Інститут" в Торонто відбувся великий весняний концерт Організації Демократичної Української Молоді.

Всі присутні на концерті мали приємність познайомитися з мистецькими досягненнями нашої молоді, організованої в лавах ОДУМ-у.

Концерт відкрив коротким вступним словом Голова Центрального Комітету ОДУМ-у Канади інж. Л. Ліщина.

Після цього мішаний хор торонтонської філії в супроводі групи молодих бандуристів проспівав "Думи мої", "Пливе човен" і "Ой чий же це двір". Цей виступ залишив дуже приємне враження. Хочеться щиро подякувати диригентові одумівського хору і кеїрвниці ансамблю бандуристів п-і Валентині Родак за її наполегливу, самовіддану працю. Адже ж одумівські бандуристи розпочали свою діяльність лише рік тому, але успіхи, яких вони досягли сьогодні, свідчать про те, що згодом ми зможемо сподіватися від цієї молоді ще кращих наслідків.

Члени танцювальної групи філії ОДУМ-у в Торонто, яка працює під керівництвом п. М. Балдецького протанцювали два народні танки "Катерина" і "Чумаки" і викликали рясні оплески задоволених глядачів.

Далі дівоче вокальне тріо монреальської філії ОДУМ-у виконало такі пісні: "Ой сивая зозуленька", "Ой не моргайте, дівчата" і "Мрія". Як завжди учасниці тріо — Ліда та Валя Михайловські й Таня Аксюк полонили всіх присутніх своєю майстерністю.

Цього разу на сцені дівочий хор торонтонської філії. У супроводі бандуристів дівчата співають народню пісню "Дозволь мені, мати" й "Київський вальс" і здобувають щире захоплення присутніх.

Народні танки приходять на

зміну вокальним виступам. На сцені знову танцюристи філії ОДУМ-у в Торонто. Ця наша молодь із захопленням виконує "Запорожця" і "Гопак". В останньому танкові, до речі, танцює й сам керівник групи п. М. Балдецький.

Мішаний хор філії ОДУМ-у в Монреалі під диригуванням п. Івана Козачка співає "Чому тебе немає?", "Ой зійду я на могилу" та "Іванчику-Білоданчику". І знову захоплення серед присутніх, і знову буря оплесків.

Під час короткої перерви виступив із зверненням до одумівців та всіх присутніх у залі гість з Європи, голова Виконного Органу УНРади д-р Атанас Фіголь, Повний текст виступу д-ра Фіголя ми подаємо окремо в цьому ж числі нашого журналу.

Друга частина концерту цілком належить нашим хорам. Мішаний хор із Монреалю "Молода Україна", доповнений членами торонтонської філії, виконує вісім речей. До речі, цей ансамбль, разом понад 100 осіб, репрезентуватиме українське хорова мистецтво на світовій Виставці "Експо 67" в Монреалі.

Свій виступ хор розпочав неперевершеними зразками церковного співу "Тебе, Бога, хвалимо" і "Херувимська пісня ч. 7, муз. Д. Бортнянського. Виконання "Хваліте ім'я Господнє", "Ой зійди, зіронько", "Повій, вітре", "Дрібен дощик іде", "Київський вальс" та "Дівчино моя, переяславко" було бездоганим, і присутні у залі нагороджували хористів, солісток і диригентів заслуженими гучними оплесками.

Конферансьє Іван Передерій уміло провадив програмою.

На закінчення концерту всі присутні проспівали "Ще не вмерла Україна".

85-РІЧЧЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА

Вірні української православної катедри св. Володимира в Торонто відзначили концертом 85-річчя Митрополита Іларіона. Відбувся він в неділю 16 квітня в залі під катедрою св. Володимира.

В програмі взяли участь одумівський мішаний хор під керівництвом Валентини Родак і дівочий ансамбль СУМК під керівництвом Ф. Лавринюка.

Хор філії ОДУМ-у в Торонто нараховує біля 60 осіб і уже декілька разів виступав на різних імпрезах. Молоді одумівці люблять українську пісню і охоче ходять на проби. І цього разу, хоч репертуар був не легкий як на молоді голоси, проте вони виконали його добре. З відчуттям і доброю дициєю хор проспівав чотири пісні, а саме: "Херувимська пісня ч. 7" — Д. Бортнянського, "Повій вітре" — В. Ступницького, "Тебе, Бога, хвалім" — Д. Бортнянського, "Київський вальс" — П. Майбороди.

"Київський вальс", в якому згадується чарівний Київ, його сади, квітучі каштани, дніпровську хвилю, солов'їні ночі, хор присвятив вельмишановному ювілятові, який саме в Києві жив і працював за молодих літ. Виконав цю пісню хор так гарно, що на бажання слухачів проспівав її вдруге.

В концерті брали участь також панна Маруся Глушко, пані Лідія Головка, о протодиякон М. Малюжинський і музична школа під керівництвом І. Пасерба.

Концерт пройшов з успіхом.

Ч и т а й т е! Передплачуйте!

П о ш и р ю й т е!

"М О Л О Д У У К Р А Ї Н У"

Вгорі: Бандуристи і хор філії ОДУМ-у в Торонто.

Внизу: Тріо з Монреалю Ліда і Валя Михайловські та Таня Аксюк.

У ч. 146 "М. У." на стор. 1 у підзаголовку ст. "Шляхом науки і праці" має бути: (до 85-річчя Митрополита Іларіона).

НОВА УПРАВА ФІЛІЇ В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

26 лютого 1967 року відбулися річні збори філії ОДУМ-у в Філядельфії. На збори прийшли майже всі члени філії, батьківський комітет, батьки та прихильники ОДУМ-у.

З великою увагою присутні вислухали звіти уступаючої управи. Звіти були докладні й по звітах можна було бачити, яку велику працю зроблено на протязі року. Після дискусії голова контрольної комісії дав внесок на уділення абсолютній уступаючій управі, яку очолював Віктор Корсунь.

На наступну каденцію вибрано управу в такому складі:

Володимир Католик — голова, Віктор Корсунь — заступник голови та реф. юнацтва, Олександр Юрченко — 2-ий заступник голови, Тамара Федоряка — секретар, Зоя Граур — скарбник, Ганнуся Євсєвська — референт преси, Ліда Головаш і Марія Фартушна — культ-освітня референтура, Зен Крекевич — член. До контрольної комісії обрано Анатолія Сидоренка (голова), Олену Головаш та Леоніда Білоуса.

Г. Є.

ЖЕРТВОДАВЦІ НА ОСЕЛЮ ОДУМ-у США

Для придбання і утримання оселі ОДУМ-у США в штаті Нью Йорк з Трентону та околиць, штат Нью Джерсі жертвували:

По 100 дол.: Є Кальман, В. Пустовий, П. Сенько, П. Левченко, по 50 дол.: Г. Сидорець, по \$25: Д. Пасічниченко, Ів. Івахненко, Т. Сендзик, М. Кашук, А. Хоменко, от. Б. Желехівський, М. Ютька, В. Бистрицький, по \$23: М. Погрібниченко, по \$20: І. Гаврилюк, по \$15: А. Кенен, по \$10: І. Піддубний, В. Кириченко, В. Канівець, Н. Нагірняк, Н. Чуйко, по \$5: Я. Жмуркевич, Л. Яцкевич, І. Іляшенко, та М. Тарасюк.

Всім жертводавцям щира подяка! ОДУМ потребує і далі Вашої фінансової допомоги на потреби оселі. Пожертви можна слати на адресу:

ODUM RESORT CENTER
322 Columbus Ave.
Trenton, N. J., 08629

КОНЦЕРТ ОДУМ-у В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Напевно суботу 13 травня 1967 року буде відзначено одумівськими літописами як одну з найвизначніших дат в історії ОДУМ-у в Філядельфії. Широка і різноманітна програма концерту, що відбувся цього дня, вимагала від його організаторів великих зусиль. Та й самі виконавці від малечі Ю ОДУМ-у аж до одумівських сеньйорів та членів ТОП — півроку мусіли відбувати свої проби, що в умовах американської нестачі часу було не легкою справою.

Але ОДУМ-ові пощастило: він має в своїх рядах ентузіастів культурно-мистецького фронту, з яких назвемо тут найвидатніших: Зоя Граур, Петро Гурський, Віктор Корсунь, Тамара Федоряка, В. Литвиненко, Ст. Воловняк. Це їх старанням та енергією і завдяки допомозі видатного педагога - співачки Антоніни Лисенко вдалося підготувати і належно відбутися цей великий одумівський концерт. Слід згадати з подякою і п'яністку — проф. Зою Маркович.

Концерт відбувся в гарній, просторій аудиторії жіночої гайскул на розі вулиць Брад і Олней; зала має понад тисячу місць, з яких дві третини були заповнені. Подекуди було помітно "корінних американців" — головною шкільні колеги одумівців із гайскулів та каледжів.

Напочатку програми солістка Паша Манойло при акомпаньяменті Зої Маркович виконала американський гімн. Далі йшли 7 точок першої частини концерту, з того 6 мистецьких і коротка доповідь на тему 50-ліття Української Національної Революції. Доповідач — голова ЦК ОДУМ-у Микола Француженко підкреслив надзвичайно важкі й несприятливі умови, в яких 1917-21 рр. українському народові довелось боротися за своє державне становлення. Проте боротьба, хоч уже не в формі відверто збройній, триває далі, і в ній українській еміграції і, взагалі, українцям вільного світу припадає важлива роль, до того ж така, якої ніяк не можуть підняти і взяти на свої плечі українці на Рідній Землі, що нині під оку-

пантом. І саме тому збереження нами тут, у вільному світі, свого національного обличчя, наших волелюбних ідеалів є нашим святим обов'язком, нашим призначенням. А в світлі цього надзвичайну вагу має переємність національних заповітів — від покоління до покоління. Борці 1917-21 рр., лицарі збройної боротьби за нашу суверенність, уже відходять, натомість їх місію бере на свої плечі ідейна молодь, вона тут має змогу набутися найновішім знанням з усіх галузей техніки і науки, не зрікаючись своїх національних ідеалів. Вона, наша молодь, організована в молодечих організаціях, зобов'язується продовжувати і довершити діла батьків.

Доповідь — чи радше пояснювальне слово до концерту, присвяченого 50-літтю Національної Революції в Україні, — з необхідності була коротка, "тезоподібна". Та вона сказала дуже багато, бо збудила в аудиторії — особливо наголошенням принципу переємності — найглибші думки-сподівання, що Україна ще таки "засяє в народів вільним колі", як висловився в поемі "Мойсей" Іван Франко. І як радісно було бачити на сцені живе ствердження слухності слів доповідача — виступи одумівської молоді, включно з найменшою — малятами Юного ОДУМ-у! Це ж уже представники майбутнього **третього покоління** яке хтось — чи не побачить на власні очі здійснення нашого споконвічного ідеалу — народоправної суверенної України.

Мистецька програма концерту включала танці, музику і вокал, який в свою чергу був і груповий (хор капелі ОДУМ-у і жіночий ансамбль під орудою А. Лисенко) та індивідуальний (сольоспіви Паші Манойло і Наді Терещенко). Мистецтво слова було репрезентоване деклямацією поезії "Дума" П. Тичини (з його ще досовєтської творчості).

На сцені особливо відзначились капеля бандуристів і танцювальний ансамбль "Волошки".

Танцювальна група ОДУМ-у в Торонто виконує "Запорожця" (вгорі), "Катерину" (вниз).

Капеля бандуристів ОДУМ-у (десять бандур і півтора десятка хористів — існує неповних два роки, але вона вже здобула симпатію українських батьків і матерів у Філядельфії. Керує капелею одумівець Петро Гурський.

Капеля бандуристів в першій частині концерту виконала "Марш Україна", "Взяв би я бандуру", "Повій, вітре" і "Засвітали козаченьки", в другій частині: "Українські мелодії" (муз. Г. Китастого і С. Ластовича, арію Оксани з опери "Запорожець за Дунаєм" (вокальне сольо Н. Терещенко), "Тихо над річкою", (муз. П. Батюка) і спільно з жіночим ансамблем — "На городі пастернак" (муз. А. Гнатишина).

Всі вокальні точки — індивідуальні і групові (крім виступу Юного ОУДМ-у) виконувались під фортепіановий супровід загальновідомої в нашій громаді своєю музичною діяльністю проф. Зої Маркевич.

Танцювальний ансамбль ОДУМ-у "Волошки", який складається з 17 дівчат і 9 хлопців мав у даному концерті три точки. "У квітучому саду" — так називався вельми симпатичний задумом і виконанням також укладу Зої Граур. Виконані у другій частині концерту "На вечорницях" і "Гопак-вихор" на наш погляд були слабшими.

Третя групова мистецька одиниця — жіночий ансамбль у складі 12 осіб під диригуванням А. Лисенко — в 2-ій частині. Всі три пісні ("Ой діброво", муз. Я. Степового, "Чорнобривці", муз. В. Веремієнка, "Київський вальс", муз. П. Майбороди) були виконані бездоганно, зокрема відзначаємо добру дикцію співачок.

Меццо-сопрано Антоніна Лисенко в першій частині концерту показала свої вокальні здібності і переконливу інтерпретацію в "Пісні про Нечая" — муз. Січинського і в "Сунуться, сунуться хмари" — муз. Лопатинського.

У програмі виступали найменші хористи Юного ОДУМ-у, які під керівництвом Зої Граур проспівали "Учітеся, брати мої", муз. М. Фосенка і "Гей, Волошин" (слова Ів. Франка). Авдиторія щиро оплескувала їхній виступ.

Управа філії ОДУМ-у в Монтреалі на 1967 р. Сидять: М. Старенький, Л. Михайловська, О. Мельник, В. Загорулько, А. Ромашко. Стоять: В. Цвітков, Г. Соїко, Ю. Горонович, В. Павлівець, Відсутній заст. голови О. Аксюк.

Треба згадати також двох солісток: Пашу Манойло, яка проспівала "Серенаду", муз. К. Стеценка і "Пісню Хіврі", муз. М. Мусоргського та Надю Терещенко, яка виконала "Розвійтеся з вітром", муз. Я. Степового і народню пісню "А мій милий умер". До всіх сольових точок аккомпаніювала проф. Зоя Маркевич.

Дбаючи за різноманітність концерту, його організатори включили в програму два фортепіанові сольо: "Пісню" опус 4, Но. 3 і "Прелюдію" оп. 17, Но. 1 Л. Ревуцького. Їх виконала Зоя Граур, виявивши перед аудиторією добру техніку гри на піано.

Філія ОДУМ-у в Філядельфії живе, діє і займає заслужене місце в місцевій українській громаді.

А. Юриняк

КІМНАТУ ОПАЛЮЮТЬ... ВІКНА

Шум, зокрема вуличний, дратує нерви, шкодить здоров'ю. Проти нього застосовують різні способи боротьби. В Англії з'явилися автомати, які зачиняють вікна й квартирки коли наближається автомашина, а потім знову відчиняють.

Та подекуди шум на вулицях не вщухає майже цілу добу. З цього скористалися в США — виготовили віконні шиби, які перетворюють звук на тепло.

ЩО ПІДКАЗАВ КАЖАН

Комарі нахабно атакують людей, нападають навіть на лютих хижих звірів, але страшенно боються кажанів. Ті, полюючи в темряві на комах, користуються, як відомо, своєрідним звуковим радаром. Недосяжний нашому слуху ультразвук добре відчувають комарі.

Професор Гонолюльського університету на Гаваях Дрінгс сконструював транзисторний прилад, який наслідують звук кажана. Турист чи геолог, живучи в наметі, вмикає прилад, і жоден комар туди вже не поткнеться.

БАТЬКИ!

МАТЕРІ!

Чи Ви вписали своїх дітей до ОДУМ-у?

Якщо ні, впишіть їх негайно!

Запорізькі музики

У XVI столітті виникла славнозвісна Запорізька Січ, яка поступово перетворилася на політичний і культурний центр України. Вона впливала на різні сторони життя українського народу, в тому числі на освіту й мистецтво.

Як свідчать історичні пам'ятки, на Запорізькій Січі існували навчальні заклади, які, крім загальної, давали ще й музичну освіту. Особливе місце в культурному житті Запорізької Січі посідала так звана "полкова музика". До складу музикантів входили кобзарі, або бандуристи, довбиші (виконавці на ударних інструментах), сурмачі, трубачі, скрипалі, органісти, цимбалісти, тощо.

Бандуристи, або кобзарі — найбільш яскраві представники козацької полкової музики. Вони та інші музиканти на Січі вважалися такими самими воїнами, як і козаки. Кобзарі носили бандуру поруч із шаблею або списом, не розлучалися з нею ні в курені, ні в походах, ні в боях. Кобзарі були у великій пошані серед козацтва. Вони мали неабияке значення і в політичному житті українського народу. Виконуючи в супроводі бандури запальні думи та пісні, вони піднімали народ на боротьбу з чужоземними загарбниками. Недаром польський суд виніс смертний вирок бандуристам Прокопові Скрязі, Василеві Варченку та іншим.

В музичному побуті козаків була популярна так звана "троїста музика": три виконавці — скрипаль, цимбаліст і бубніст. — виконували переважно танцювальну музику, супроводили

також народне лялькове видовище "Вертеп".

Духові інструменти — труби, сурми тощо, вживали в козацькому війську під час походів, у боях, в урочистих випадках. Як суто військовий інструмент труби згадуються в народних піснях. Кожна труба мала своє призначення: одна сповіщала про сідлання коней, друга кликала в похід тощо. Очевидно, у війську Запорізькому існувала певна система сигналів. Ця традиція збереглася у кінних військових частинах і по цей час.

Сурма відрізнялася від труби принципом звукотворення. В трубу вставляли спеціальний мундштук для вуст, а в сурму подвійну тростину. Це впливало на тембр інструменту: у сурмі він був дещо гугнявий, з жалібним відтінком.

Особлива роля належала ударним інструментам: тулумбасам (літаврам), тарабанам та бубнам. Тулумбаси вживали головним чином для зв'язку. З їх допомогою скликали ради козаків чи стар-

шин, повідомляли про небезпеку, а іноді навіть передавали різні накази по козацькому кошу чи полку під час бою. Тулумбаси були різні розміром. В деякі з них били водночас вісім чоловік. Такі великі літаври називали ще набатами і тримали лише в самій Січі. В походи брали малі тулумбаси, які довбиші прив'язували до сідла свого коня. Такі інструменти мала кожна козацька частина. Часто траплялося, що набати, менші тулумбаси та барабани вживали під час сутичок з ворожим військом. Сильні, мов гарматні постріли, звуки набатів, гуркіт тулумбасів та пронизливе торохтіння тарабанів і бубнів нерідко спричинялися до паніки у ворожому війську.

Серед інших ударних інструментів у великій пошані були бубни. Без бубна не обходився жоден танець, які так полюбили козаки. Ось що писав відомий дослідник Запорізької Січі Д. Яворницький: "А танцюють бубвало так, що проти них ніхто в білім світі не витанцює: весь буде музика грати весь день бубдуть і танцювати".

БІОЛОГІЧНИЙ ГОДИННИК

Де початок того кінця, котрим закінчується початок?

Козьма Прутков

Чи існує час? Ми звикли називати добою період обертання Землі навколо осі, а одну 24 частину доби — годиною. Період обертання Землі навколо Сонця називаємо роком. А якщо б Земля оберталася швидше — то й час минав би набагато швидше?

Як ми сприймаємо час, як йо-

го вимірюємо? Це питання з давніх-давен цікавило людину. Час — складне поняття для сприйняття. Його не можна "помацати", як яблуко або книгу. Поняття часу пов'язане у нас із змінами. Минула зима, настало літо, літо пройшло, знову зима — ми помічаємо, що минув рік.

Середня тривалість життя людини — 65 років, приблизно 200 мільйонів секунд. За цей час Земля 65 разів обернеться навколо Сонця. Місяць — 845 разів навколо Землі, а серце здійснить 205×10^7 ударів.

Ви вже, напевне, помітили, що час минає для вас непомітно, коли захоплені важливими, цікавими справами і, навпаки — тягнеться повільно, коли нічого робити, коли когось чекаєш. Люди, що встигають за короткий час зробити багато, завжди скаржаться на те, що часу не вистачає.

Живі організми навчилися вимірювати час згідно з тими змі-

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD. WAREHOUSE STORE

ВЕЛИКИЙ ВИБІР ХАТНІХ МЕБЛІВ: ВІТАЛЕНЬ, СПАЛЕНЬ,
ІДАЛЕНЬ. ХОЛОДИЛЬНИКИ, ПРАЛЬНІ МАШИНИ,
ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ ПЕЧІ, ТЕЛЕВІЗОРИ, РАДІО.

423 College St.

Toronto, Ontario

Telephone: EM 4-1434

нами, котрі відбуваються із Землею. В усіх організмів існують ритми, пов'язанні з обертанням нашої планети. Ці ритми називають циркадними. Особливо яскраво проявляються вони в рослинах і деяких тваринах. Ми знаємо, що півень співає на світанку і засинає до заходу сонця. Це об'єктивний факт, який свідчить про наявність біологічних годинників. Вчені вивчають періодику, зміни таких фізіологічних показників, як тиск крові, поглинання оксигемоглобіну, частота пульсу тощо. Дослідами доведено, що часто періодика цих ритмів синхронізована з обертанням Землі. У живих організмів помічають не лише добові — циркадні ритми, але й ритми, пов'язані з припливами і відпливами — місячні, ті, які відповідають зірковій добі.

Біологічні годинники є в тварин і в людини. Але в перших вони набагато точніші.

В Італії провели цікавий експеримент, 20 вчених, 5 кур, 4 кролики і 5 півнів цілий тиждень знаходилися в печері, в темряві на глибині сто метрів. Виявилося, що після 160-годинного перебування в мороці людина втрачала почуття часу. У тварин воно зберігалось протягом всього досліджу. Проте втрата відчуття часу ще не означає несправність біологічних годинників. На відчуття часу людини впливає психіка. У 8 науковців, які жили в умовах полярної ночі на Шпіцбергені, вимірювали періодику серцевого биття. Цікаво, що період кривих серцевої діяльності у 7 дорівнював добі, і лише в одного біологічний годинник поспішав.

Отже, наявність геофізичних ритмів — об'єктивний факт здатності вимірювати час. Але за допомогою якого механізму живі істоти вимірюють час? Це й досі лишається загадкою.

Щоб з'ясувати, що відомо сучасній науці з цього питання, 1964 року в Парижі був скликаний спеціальний науковий симпозіум "Біологічні годинники". Тут було поставлено дуже багато цікавих і актуальних проблем для досліджень. Але найцікавішим, напевне, було повідомлен-

ня французьки Ж. Харкер. Вивчаючи рухальну активність таргана, вона знайшла, що ритм його активності залежить від наявності в крові або в тканинах певного секрету. Джерело його — одна з нервових клітин центральної нервової системи. Ж. Харкер вважає, що це одна з клітин центру часу. У хребетних тварин такого центру ще не знайшли, і, очевидно, ніхто нині не зможе відповісти на запитання, що впливає на ритм роботи організму.

Справді, чому дія фармакологічних препаратів, наприклад, гашишу, мескаліну значно змінює почуття часу? Невже фармакологічні речовини порушують ритм датчиків часу? А чому це ж трапляється після 30-60 годинного безсоння, в умовах тривалої ізоляції?

Коли у мозок тварини ввели мікроелектроди, то винайшли, що деякі клітини дають розряди через певний інтервал. Пояснити цей факт покищо важко, але є гіпотези, що відбувається це під впливом своєрідного датчика годинникових інтервалів — "пейсмейкера", який є в організмі. Під час дослідів з тваринами експериментатори вивчають сприйняття часу з допомогою тонких електрофізіологічних методів безпосередньо в мозку. А при дослідях з людиною, досліджуючи суб'єктивне сприйняття часу, застосовують психофізичні оцінки. Людина під час дослідів має визначати проміжок часу, що минув між двома короткими спалахами світла, або тривалість спалаху. Й досі невідомо, чи існує такий інтервал, котрий би сприймався людиною без переоцінки і недооцінки. Такий інтервал називають нейтральним, існування його підтвердило б гіпотезу про існування в організмі датчика часових інтервалів. Але деякі експериментатори вважають, що такі інтервали не існують, а інші, як це не дивно, навіть визначають їхню величину. Наприклад, американський дослідник Вудроу впевнений, що людина за допомогою своїх внутрішніх біологічних годинників здатна без помилки визначати інтервали від 0,36 до 5 секунд.

Навіщо потрібні біологічні годинники

Очевидно, для кращого збереження виду, для того, щоб в організмі все було гаразд, для пристосування до умов середовища.

Вважають також, що механізм біологічних годинників відіграє велику роль у міграціях перелітних птахів. До речі, міграція тварин і птахів ще вивчені недостатньо. Наприклад, кроншнеп селиться на Алясці, зимує на Таїті і Гавайських островах, лише в один бік пролітає 9,600 кілометрів. Деякі буревісники селяться на островах Трістан-да-Кунья. Шлях, який вони долають в один бік, — понад 10,000 кілометрів. Зозулі, що виховані в гніздах перелітних птахів, летять зимувати в певний час і в те місце, де зимує даний вид. Міграції птахів відбуваються як в меридіальному, так і широтному напрямках.

Існує думка, що птахи під час перельотів користуються методами астронавігації, тобто орієнтуються по зірках. Механізм біологічних годинників їм потрібний для визначення часу, відстані. А час птахи визначають досить точно. Горобець, наприклад, здатний орієнтуватися з точністю до 10-15 хвилин.

Трохи фантазії

Теорія відносності відкрила широкі можливості для фантастів Машини часу, мандрівки в майбутнє, де один рік дорівнює століттю. В одного популярного фантаста наших днів є сумне оповідання. Після тривалої космічної подорожі мандрівники, на решті, повернулися на Землю. На планеті минуло, припустимо, 100-200 років, а в той час, як вони літали всього один космічний рік. Земля стала чужою, холодною, вірніше, чужими стали люди.

Безумовно, С. Лема хвилювали психологічні проблеми розвитку суспільства. Але нас, в першу чергу, цікавить, чи можливо з біологічної точки зору таке уповільнення внутрішніх годинників людини? Чи може трапитись так, що один космічний рік буде відповідати ста земним? Що тоді відбудеться з біологічними

годинниками? Якщо вони йти-муть таким же темпом, то людина виграшу в часі не одержить. Один космічний рік для неї дорівнюватиме ста земним. Отже, для того, щоб людина виграла в часі, потрібне сповільнення темпу біологічних годинників. Вони мають йти в сто разів повільніше, ніж на Землі.

**В. Домятовський,
І. Пономарьова**

"М. У."

З ІСТОРІЇ НАЗВ

Харків

Час заснування Харкова відносять приблизно до 1655 — 1656 років. Спочатку це було укріплення для захисту Слобідської України від грабівницьких нападів ногайських та кримських татар. Населення його складалось з козаків - переселенців з Правобережної України.

За народними переказами, першим поселенцем укріплення був козак Харко (Харитон). Від його імени ніби й походить назва міста. Проте деякі дослідники вважають, що свою назву місто дістало від річки Харкова, що впадає в Лопань.

Сучасний Харків один з найбільших індустріальних, наукових і культурних центрів, друге після Києва за кількістю населення місто України.

ПАШПОРТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

3-мовну брошюру КУК з нагоди 100-річчя одержить кожний, хто вплатить добровільний даток на Національну Вкладку за рік 1967.

На українській, англійській і французькій мовах разом з численними і дотепер не публікованими фотознімками, це виняткове видання говорить про осяги і перспективи Української Громади в Канаді. Ювілейна Брошюра освідомить нашу молодь, запрозентує нас перед чужинцями на Експо і окреслить нашу позицію серед канадійців не-українського походження.

Звертайтеся до своїх Відділів КУК на місцях, або пишіть до Централі КУК (456 Мейн Ст, Вінніпег), залучивши даток на Національну Вкладку 1967.

КУК приймає датки по \$10.00 на покриття коштів другого видання цієї брошюри, в ювілейних примірниках якої будуть видруковані прізвища всіх жертводавців.

Зміїв

Походження назви міста народна легенда пов'язує з тим, що нібито в давнину в лісах цієї місцевості водилися великі змії. Ще в XVI столітті на місці сучасного Змієва було древнє поселення "Змієве Городище". Можна вважати, що від нього й походить назва міста.

Сучасний Зміїв — центр Зміївського району Харківської області.

КРИЛАТІ ВИРАЗИ

Єгипетська неволя

Вираз виник з біблійного оповідання про надзвичайно тяжке становище юдеїв під час перебування їх в єгипетському полоні (Ісход, 1, 13-14).

Вживається у значенні: тяжка підневільна праця, залежність, рабство.

Хто мене введе з сього Єгипту з краю неволі, з оселі роботи? Син чоловічий, обранець Господній?

Дух, що з'являвся в огні?

(Леся Українка,
Ізраїль в Єгипті)

—о—

Звичайна цегла, просочена гасом, найкраща принада для омарів.

ГУМОР

Знайома картина

Мандрівник, повернувшись з тривалої подорожі, описував своєму приятелеві землетрус:

— Це було щось неймовірне! Готель розгойдувався в різні сторони. Чашки і тарілочки літали по всій кімнаті, а...

— Великий Боже! — раптом вигукнув його скромний, соромливий слухач. — Твій опис мені дещо нагадав. Я забув відіслати листа, якого жінка дала мені три дні тому!

Ясна відповідь

Коли Бетховен написав свою "Урочисту месу", він, за тодішнім звичаєм, запропонував її різним князівським дворам Європи. За партитуру він зажадав дуже скромний гонорар — п'ятдесят дукатів. Серед шести позитивних відповідей, що він їх одержав, була одна від пруського короля. Водночас монарх доручив своєму послові у Відні спитати композитора, чи, бува, не бажає той замість грошей дістати пруський орден. Відповідь Бетховена була ясна і категорична: — "П'ятдесят дукатів і нічого іншого".

Чому б ні?

Якось, коли видатний французький філософ сидів за столом і з апетитом снідав, хтось із присутніх висловив здивування, що він робить це з неприхованим задоволенням. І дістав у відповідь: "Чому б ні? Невже ви гадаєте, що природа створила всі приємні речі лиш для дурнів?"

Подарунок

Видатний французький письменник і просвітитель XVII ст. Монтеск'є був головою суду в Парижі. Якось він посперечався з одним радником. "Якщо вийде не так, — даю віддати свою голову", — вигукнув той. "Приймаю її, — відповів Монтеск'є. — Маленькі подарунки зміцнюють дружбу".

—о—

Єдина приручена людиною комага — бджола.

Ціна 40 центів

**ПЕРША УКРАЇНЬКА
ОПАЛОВА ФІРМА
FUTURE FUEL OIL
LTD.**

& Service Station

945 BLOOR STREET WEST
Toronto — Ontario

24-ГОДИННА СОЛІДНА
І СКОРА ОБСЛУГА!

Чищення і направа форнесів
безплатна.

Скористайте з доброї нагоди
і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Tel. Office: LE 6-3551

Tel. Night: RO 2-9494

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить 4% за депозити.
- Уділяє високі та дешеві позики.
- Асекурує ощадності до 2 тисяч, позики до \$10.000.
- Щоденне і вечірнє урядування.

ВПИШІТЬСЯ І КОРИСТАЙТЕ
З ПОСЛУГ

У КРЕДИТОВОМУ СОЮЗИ!
406 Bathurst St., Toronto
Tel.: EM 3-3994

Найстародавнішу азбуку було
знайдено при розкопках поблизу
сирійського середземноморського
порту Латтакія. Вона складалась з
тридцяти літер.

УВАГА!

УВАГА!

Чистимо безплатно печі (форнеси) і даємо безплатну ціло-річну обслугову нашим сталим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO —

196 Bathurst Street

Тел.: вдень і вночі: EM 6-6539

HAMILTON —

857 Woodward Ave.

Тел.: вдень і вночі: 549-9634

Користайте також з нашої
БЕНЗИНОВОЇ СТАНЦІЇ при

509 Jane St. — RO 2.1969

Перші автомобільні гонки проводились 22 липня 1894 року у Франції. Дистанцію у 126 кілометрів переможець пройшов за 6 годин.

Найменша армія в світі — армія князівства Монако. Її склад: два офіцери та шістьдесят карабінерів.

Найважча дитина народилась у Канаді в 1897 році. Її зріст дорівнював 76 сантиметрів, а вага — 10,7 кг. Зріст матері Анні Батес — 224 сантиметри.

ОЩАДЖЕННЯ — важливий засіб виховання молодого покоління

ЗАОЩАДЖУЙТЕ ПОСТІЙНО В

**ФЕДЕРАЛЬНИЙ
КРЕДИТОВИЙ КООПЕРАТИВИ**

„САМОПОМІЧ“

2351 West Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois, USA.

HUmboldt 9-0520

4½% ОПРОЦЕНТУВАННЯ ВКЛАДІВ (платне двічі на рік)

УСІ ВКЛАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО ВИСОТИ \$10,000.00.